

Toiminta- ja taloussuunnitelma 2016–2019

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2015:2

Toiminta- ja taloussuunnitelma 2016–2019

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2015:2

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Undervisnings- och kulturministeriet
PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet
<http://www.minedu.fi/julkaisut/>

Taitto / Ombrytning: Liisa Heikkilä

ISBN 978-952-263-329-3 (PDF)
ISSN-L 1799-0343
ISSN 1799-0351 (PDF)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja/
Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2015:2

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Toimialan yhteiset asiat	6
	2.1 Tuottavuuden lisääminen ja hallinnonalan rakenteellinen kehittäminen	6
	2.2 Tietohallinnon kehittäminen	6
	2.3 Hankintatoimen kehittäminen	8
	2.4 Toimitilatehokkuuden parantaminen	8
	2.5 Kuntatalousohjelma	9
	2.6 Alue- ja rakennepolitiikka	10
	2.7 Toiminnallinen tasa-arvo	11
	2.8 Veikkausvoittovarot	11
3	Hallinto, kirkollisasiat ja kansainvälinen yhteistyö	13
	3.1 Opetus- ja kulttuuriministeriö	13
	3.2 Opetushallitus	13
	3.3 Kirkollisasiat	14
	3.4 Kansallinen koulutuksen arviointikeskus	14
	3.5 Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO	14
	3.6 Kansainvälinen yhteistyö	15
4	Koulutus- ja tiedepolitiikka	16
	4.1 Kehittämisen painopisteet	16
	4.2 Yleissivistävä koulutus ja lasten päivähoito	24
	4.2.1 Tavoitteet	24
	4.2.2 Perussuunnitelma	25
	4.2.3 Kehysehdotus	29
	4.3 Ammatillinen koulutus	29
	4.3.1 Tavoitteet	29
	4.3.2 Perussuunnitelma	30
	4.3.3 Kehysehdotus	33
	4.4 Aikuiskoulutus	33
	4.4.1 Tavoitteet	33
	4.4.2 Perussuunnitelma	34
	4.4.3 Kehysehdotus	36

4.5 Korkeakouluopetus ja tutkimus	37
4.5.1 Tavoitteet	37
4.5.2 Perussuunnitelma	37
4.5.3 Kehysehdotus	40
4.6 Opintotuki	40
4.6.1 Tavoitteet	40
4.6.2 Perussuunnitelma	41
4.6.3 Kehysehdotus	44
5 Kulttuuri -, liikunta- ja nuorisopolitiikka	46
5.1 Kulttuuri- ja taidepolitiikka	46
5.1.1 Yhteiskunnallinen vaikuttavuus	46
5.1.2 Toimenpiteet ja kehusehdotukset tavoitealueittain	47
5.2 Liikunta	54
5.2.1 Yhteiskunnallinen vaikuttavuus	54
5.2.2 Perussuunnitelma ja kehusehdotukset	58
5.3 Nuorisotyö ja -politiikka	60
5.3.1 Yhteiskunnallinen vaikuttavuus	60
5.3.2 Perussuunnitelma ja kehusehdotukset	62
 Liite 1 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2016–2019: Peruslaskelma ja kehusehdotus	 64

1 Johdanto

Hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelma sisältää suunnitelmakauden keskeiset määrälliset ja laadulliset tavoitteet. Suunnitelman liitteenä oleva menolaskelma sisältää arvion jo päätettyjen toimenpiteiden vuosittaisista menovaikutuksista (peruslaskelma) sekä arvion, joka sisältää myös opetus- ja kulttuuriministeriön ehdottamien uusien toimenpiteiden menovaikutukset (*kehysehdotus*).

Laskelmat esitetään vuoden 2015 talousarvion kustannustasossa. Peruslaskelmassa on otettu huomioon vuoden 2015 talousarvioesitykseen eduskuntakäsittelyssä tehdyt muutokset. Peruslaskelmaan sisältyvät myös toimet, jotka on otettu huomioon 5.10.2011, 4.4.2012, 27.3.2013 ja 3.4.2014 tehdyissä kehyspäätöksissä.

Kehyspäätösten lisäksi suunnitelmassa on otettu huomioon kuluneen vaalikauden hallitusten päätökset rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta.

Opetus- ja viestintäministeri, kulttuuri- ja asuntopoliittinen ministeri, urheiluministeri sekä kirkkolisiasiain ministeri ovat hyväksyneet suunnitelmaan sisältyvät linjaukset oman toimialansa osalta. Valtioneuvosto ei ole ottanut kantaa suunnitelmaan.

Yhteenveto ehdotettavista määrärahoista peruslaskelmaksi ja kehysehdotukseksi esitetään liitteessä 1.

2 Toimialan yhteiset asiat

2.1 Tuottavuuden lisääminen ja hallinnonalan rakenteellinen kehittäminen

Valtionhallinnon vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelmaan liittyen opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toteutetaan rakenteellisen kehittämisen uudistus. Uudistuksessa kehitetään hallinnonalan ohjausta, virastorakennetta, virastojen tehtäviä ja työnjakoa sekä yhteisiä palveluja.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toteutetaan koulutus- ja tutkimusjärjestelmän ohjausta, rahoitusta ja rakenteita koskevia uudistuksia kuten varhaiskasvatuksen lainsäädännön uudistaminen sekä vapaan sivistystyön ja toisen asteen koulutuksen rahoitusta ja rakenteita koskevat uudistukset. Näitä uudistuksia on esitelty tarkemmin koulutus- ja tiedepolitiikkaa koskevassa osuudessa.

Valtion toimintojen kehittämisessä on tavoitteena 0,5 prosentin vuotuinen tuottavuuden kasvu.

Hallinnonalan virastoissa toteutetaan julkisen talouden tasapainottamisen edellyttämiä sopeuttamissuunnitelmia.

2.2 Tietohallinnon kehittäminen

Kehitetään tietohallintolain edellyttämää ministeriön koulutus, tiede ja kulttuuri -kohdealueen yhteistä tietoarkkitehtuuria ja yhteisiä viitearkkitehtuureja valituista toimintokokonaisuuksista. Huolehditaan kokonaisarkkitehtuurin mukaisesti tietojärjestelmissä käytettävien käsitteiden yhteismitallisuudesta sekä kehitettävien tietojärjestelmien yhteentoimivuuden kuvausten ja määritysten laadinnasta ja ylläpidosta. Edistetään kokonaisarkkitehtuurilähtöistä tietohallintokulttuuria ja tietohallinnon ohjausta ministeriössä ja hallinnonalalla. Tämän mukaisesti tuetaan eri tavoin kokonaisarkkitehtuurin mukaisia hallinnonalan ja toimialan ydintoimintaa tukevia yhteisiä tietotekniikka- ja tietojärjestelmähankkeita, jotka parantavat kustannustehokkuutta ja tukevat sähköistä työskentelyä.

Tietojärjestelmä- ja tietoliikennetarkoituksissa sekä tietojen käsittelyssä otetaan huomioon tietoturvallisuusasetuksen mukaiset vaatimukset. Huolehditaan tietoturvallisuuden perustasoa toteuttavan tietoturvallisuuden hallintajärjestelmän vakiinnuttamisesta. Jatketaan tarpeen mukaan korotetun ja korkean tietoturvallisuustason mukaisten vaatimusten täyttämiseen.

SADe-ohjelman osana toteutetaan Oppijan verkkopalvelukokonaisuus -hanke. Sen tavoitteena on tuottaa kattavasti opiskelua ja siihen hakeutumista, oppimista ja urasuunnittelua tukevia sähköisiä palveluita elinikäisen oppimisen periaatteella. Hankkeen puitteissa rakennetaan koulutuksen sähköistä sivistyskeskusta. Siitä on tarkoitus löytyä tiedot kaikesta julkisin varoin tarjottavasta koulutuksesta sekä kattavasti palveluja koulutukseen hakeutumiseen ja opiskelijavalintoihin sekä opiskeluun ja urasuunnitteluun elinikäisen oppimisen periaatteella.

Oppijan verkkopalvelut kehitetään ja otetaan käyttöön vaiheittain. Ensimmäisessä vaiheessa (2009–2015) toteutetaan SADe -ohjelmassa myönnetyn rahoituksen puitteissa ja korkeakoulujen osalta erikseen koulutuksen hakeutumista koskevat uudistetut kansalliset haku- ja koulutustietopalvelut sekä todennetun osaamisen rekisteri haku- ja valintapalveluiden edellyttämässä vähimmäislaajuudessa. Lisäksi toteutetaan opintojen aikaisia sähköisiä palveluita, kuten henkilökohtaisten opiskeluohjelmien laatimista tukevia palveluita sekä rakenteistettuja opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteet (ePerusteet).

Vuosina 2015–2018 varaudutaan palvelukokonaisuuden jatkokehittämiseen. Tavoitteena on rakentaa kansallinen todennetun osaamisen rekisteri, joka kokoaa yhteen eri viranomaisien tarvitseman tiedon ja vähentää päällekkäistä tiedonkeruuta kunnilta, kuntayhtymiltä ja kaikilta opetuksen ja koulutuksen järjestäjiltä. Keskitetty ratkaisu poistaa päällekkäisten tietovarantojen ja tietojärjestelmien kehittämis- ja ylläpitokustannukset (KELA, työhallinto). Todennetun osaamisen rekisteri kokoaa kansalaiselle hänen omaa osaamistaan ja aiemmin opitun yhteen paikkaan, jolloin kansalaisilla on nykyistä paremmat mahdollisuudet ottaa haltuun oman osaamisen ja työelämävalmiuksien kehittäminen.

Toisen asteen rahoituksen ja rakenteiden uudistamisen yhteydessä rahoitukseen liittyvä tiedonkeruu keskitetään pääosin oppijan verkkopalvelukokonaisuuteen, päällekkäisestä tiedonkeruusta Tilastokeskuksen kanssa luovutaan vaiheittain. Oppijan verkkopalvelukokonaisuutta hyödyntämällä vähennetään koulutuksen järjestäjien tiedonkeruun taakkaa mm. avoimien ra-japintojen ja synergian ansiosta (opiskelijavalintapalvelut ja Kansallinen todennetun osaamisen rekisteri). Vastaavasti toisen asteen raportointia on tarkoitus keskittää muiden koulutusasteiden tapaan Vipuseen. Rahoitustietojärjestelmän uudistaminen parantaa myös tiedon reaaliaikaisempaa saatavuutta, kun koulutuksen järjestäjät voivat siirtää tietoja suoraan omista tieto-järjestelmistään oppijan verkkopalvelukokonaisuuteen.

Vuonna 2014 käyttöön otetun korkeakoulujen valtakunnallisen tietovarannon (VIRTA-tietovaranto) käyttöä laajennetaan siten, että korkeakoulujen viranomaisille ja erilaisiin operatiivisiin tarpeisiin välittämä tieto kulkee kattavasti tietovarannon kautta. Korkeakoulujen tutkimus-toimintaa kuvaavat tiedot kerätään tietovarantoon. Korkeakoulujen opiskeluoikeus, opintosuoritus ja tutkintotietojen osalta VIRTA on looginen osa todennetun osaamisen rekisteriä.

Jatketaan koulutuksen pilviväylä -projektin konsortion kehittämistä. Sen tarkoituksena on edistää digitaalisten oppimisen palveluiden ja työvälineiden ekosysteemin syntymistä osana kansallista palveluarkkitehtuuria. Jatketaan ylioppilastutkinnon sähköistämistä.

Hyödyntämällä digitalisaation tarjoamia mahdollisuuksia edistetään toimintakulttuuriin avoimuutta ja tehostetaan tuotetun datan ja tiedon uudelleenkäyttöä sivistyksen ja kulttuurin, opetuksen, tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan kehittämisessä sekä kansalaisten osallistamisen lisäämiseksi. Tämän tukemiseksi vahvistetaan digitaalisten kulttuuriperintöaineistojen ja tutkimuksen tietoaaineistojen hallintaa, hyödyntämistä ja pitkäaikaista säilyt-

tämistä siten, että aineistot ovat käytettävissä myös tulevaisuudessa. Tämän varmistamiseksi laaja-alaisissa ja toimialatasoisissa kansallisen digitaalisen kirjaston (KDK) ja avoimen tieteen ja tutkimuksen (ATT) hankkeissa rakennetaan yhteentoimiva tietoinfrastruktuuri- ja palvelukokonaisuus, ml. pitkäaikaissäilytysjärjestelmä ja -palvelut (PAS), sekä tuetaan avoimuuteen liittyvän osaamisen vahvistumista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ostaa CSC tieteen tietotekniikan keskus Oy:ltä merkittävän määrän tietoliikenne- ja muita tietotekniikka ja tietohallintopalveluita korkeakouluille. Palveluhankinnan menettelyjä kehitetään nykyistä strategisemmiksi ja asiakaslähtöisemmäksi yhteistyössä korkea-koulujen kanssa.

Selvitetään Tieteen tietotekniikkakeskus CSC:n oikeudellinen asema suhteessa asiakkuuksiin.

2.3 Hankintatoimen kehittäminen

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan hankintatoimen tehokkuutta parannetaan kehittämällä hankintatoimen ohjausta, suunnittelua ja seuranta. Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä hallinnonalan virastot ja laitokset osallistuvat valtiovarainministeriön käynnistämään valtion hankintatoimen kehittämishankkeeseen. Virastot ja laitokset laativat hankintasuunnitelmat osana toiminnan ja talouden suunnittelua.

2.4 Toimitilatehokkuuden parantaminen

Uusi Valtion toimitilastrategia 2020 on esitelty talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa syksyllä 2014. Strategiaehdotuksen mukaisesti korostetaan entisestään valtion toimitilojen tilatehokkuutta sekä toiminnallista tehokkuutta. Kaikissa tilajärjestelyissä huomioidaan uudet työnteot tavat ja niiden vaikutus työympäristöihin. Tavoitteena on saavuttaa aiempaa huomattavasti tiukemmat henkilötyövuosikohtaiset maksimipinta-alat toimistotiloissa; vanhoissa tai peruskorjatuissa tiloissa tavoitearvo on 18 htm² henkilöä kohti, ja uudisrakennuksissa 15 htm². Erityistiloja kuten museo-, arkisto- sekä kulttuuri- ja nähtävyyshankkeita tarkastellaan tilojensa luonteen mukaisesti eikä niihin suoraan sovelleta em. tavoitearvoja. Kukin näistä tilaintensiivisistä virastoista ja toimijoista laatii hallinnonalan strategian mukaisesti omat tavoitearvonsa yhteistyössä OKM:n ja VM:n kanssa.

Hallinnonalan tilatehokkuutta kehitetään edelleen. Useita virastoja on viime vuosina sijoitettu tai suunniteltu sijoitettavaksi uusiin tai peruskorjattuihin tiloihin, ja samalla virastoissa on toimeenpantu toimintalähtöinen työympäristön workplace -kehittämisprosessi. Työympäristöjen kehittämisellä on saatu aikaan toimitilojen tiivistämistä ja tiloja on voitu suunnitelmallisesti joko vähentää tai tehokkaammalla käytöllä siirtää eteenpäin tulevia laajennuksia. Monitilatoimisto-konseptin mukaisia, toimistotilaa tehokkaasti minimoivia työskentelytiloja ollaan suunnittelemassa useisiin kohteisiin.

Ministeriön hallinnonalan vuokramenoissa ei helposti ole saavutettavissa olennaisia menojen vähennyksiä. Pitkällä tähtäimellä jonkin verran säästöjä on saatavissa energiakustannusten optimoinnilla ja green office -menettelyillä; kaikilla virastoilla tulisi olla myös oma energiasuunnitelmansa. Myös hallinnonalan eri toimijoiden keskittämällä samoihin rakennuksiin, kokoustilojen yhteiskäytöllä, yhteisillä varastoilla ja yhteisten hallinto- ja kiinteistöpalvelujen järjestämisellä saavutetaan säästöjä.

2.5 Kuntatalousohjelma

Osallistutaan kuntatalouden rahoituskehityksen ja kuntatalousohjelman valmisteluun.

Nykyinen kuntien peruspalveluohjelma korvataan kuntatalousohjelmalla, joka sovittaa kuntatalouden tasapainon turvaamiseksi kuntien tehtävät ja velvoitteet sekä niiden rahoituksen. Tasapainotavoitteen tueksi otetaan käyttöön kuntatalouden rahoituskehys, jossa asetetaan euromääräinen rajoite valtion toimesta aiheutuvalle kuntatalouden menojen muutokselle. Ohjelmaa tarkistetaan valtion kehysmenettelyn tavoin vuosittain hallituksen kehyspäätöksen yhteydessä.

Kuntatalouden ohjausta toteutetaan osana julkisen talouden suunnitelmaa. Kuntatalouden ohjausjärjestelmää koskevat säädösmuutokset sisällytetään kuntalain uudistusta kosvaan lakiesitykseen. Laki tuli voimaan 1.1.2015.

Kustannustenjaon tarkistus muutetaan vuosittaiseksi.

Kuntien palveluiden järjestämistä koskevia kehittämistoimenpiteitä käsitellään yksityiskohtaisemmin luvuissa 4–5.

Arvio valtionosuusmäärärahoista opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla 2016–2019 (peruslaskelma, 1 000 euroa)

Mom.	Toimintamuoto	2016	2017	2018	2019
29.10.30	Yleissivistävä koulutus	746 289	739 208	739 208	739 208
29.20.30	Ammatillinen koulutus	495 008	458 620	458 632	458 632
29.30.30	Vapaa sivistystyö	157 589	149 089	149 089	149 089
29.30.31	Ammatillinen lisäkoulutus	133 876	106 051	106 051	106 051
29.30.32	Oppisopimuskoulutus	107 695	99 695	99 695	99 695
29.30.33	Nuorten aikuisten osaamisohjelma	37 347	15 141	5 048	0
29.30.51	Ammatilliset erikoisoppilaitokset	16 055	0	0	0
29.80.30	Kirjastot	3 900	3 700	3 700	3 700
29.80.31 ja 52	Teatterit ja orkesterit	75 329	72 898	72 898	72 898
29.80.32 ja 52	Museot	38 585	38 153	38 153	38 153
29.80.33	Kuntien kulttuuritoiminta	6	0	0	0
29.90.50 ja 52	Liikunnan koulutuskeskukset	18 065	18 065	18 065	18 065
29.90.50	Kuntien liikuntatoimi	19 200	19 200	19 200	19 200
29.91.50	Kuntien nuorisotyö	8 061	8 061	8 061	8 061
Yhteensä		1 857 005	1 727 881	1 717 800	1 712 752

Arvio valtionosuuksien ja -avustusten jakautumisesta

Kunnat ja kuntayhtymät	746 516	694 608	690 556	688 526
– Kunnat	-310 551	-288 957	-287 271	-286 427
– Kuntayhtymät	1 057 067	983 565	977 827	974 953
Yksityiset	1 110 489	1 033 273	1 027 244	1 024 226

2.6 Alue- ja rakennepolitiikka

Alueiden kilpailukyvyyn ja elinvoimaisuuden vahvistaminen sekä hyvinvoinnin edistäminen

Valtiontalouden kestävyysvaje ja yleinen taloustilanne yhdistettynä alueilla tapahtuvaan väestön ikärakenteen muutokseen asettavat haasteita alueiden elinvoimaisuuden ylläpitämiselle ja vahvistamiselle. Alueilla joudutaan entistä tarkemmin arvioimaan käytettävissä olevien voimavarojen kohdentamista ja julkisen rahoituksen mahdollisuuksia palvelujen järjestämisessä ja turvaamisessa kaikilla toimialoilla.

Monipuolisella ja korkeatasoisella koulutuksella luodaan edellytyksiä alueiden kilpailukyvyyn, hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden vahvistumiselle. Elinkeinorakenteen muutoksen myötä osaamisen laadulliset ja määrälliset vaatimukset muuttuvat nopeasti. Tämä edellyttää rakenteiden uudistamista ja reagointiherkkyttä ministeriön eri toimintasektoreilla. Korkeakoulu-uudistusten toteuttamisen jälkeen käynnissä on toisen asteen koulutuksen rakenteiden uudistaminen. Korkeakoulut, tutkimuslaitokset, toisen asteen oppilaitokset sekä alueiden yritykset ja muut innovaatiotoimijat muodostavat osaamiskeskittymiä alueiden elinvoimaisuuden vahvistamiseksi.

Monipuolinen kulttuurielämä ja alueellisesti kattavat ja tasavertaiset kirjasto- ja kulttuuripalvelut sekä alueiden elinvoimainen kulttuuriympäristö ja -perintö vaikuttavat myönteisesti väestön kulttuuristen oikeuksien toteutumiseen ja hyvinvointiin, sosiaalisen ja tiedollisen syrjäytymisen ehkäisemiseen, yhteisöllisyyteen sekä alueiden identiteetteihin ja niiden houkuttelevuuteen elinkeino- ja matkailutoiminnan kohteina. Julkisen hallinnon ja julkisten palvelujen saatavuus turvataan kaikilla seuduilla kehittämällä yhteispalvelupisteiden verkostoa ja laajentamalla niiden palveluvalikoimaa, kehittämällä uusia palvelumuotoja ja -konsepteja sekä hyödyntämällä teknologisia ratkaisuja.

Liikuntapolitiikan tavoitteena on turvata tasa-arvoiset ja yhdenvertaiset liikuntapalvelut eri puolilla Suomea ja edistää alueellisesti väestön liikunnallista elämäntapaa sekä edistää hyvinvointia, terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä liikunnan avulla elämäntapaa eri vaiheissa. Yleisten edellytysten luomisesta vastaa julkinen sektori. Liikunnan järjestämisestä vastaavat pääasiassa liikuntajärjestöt ja paikallisella tasolla urheiluseurat.

Nuorisotyön palvelut tukevat nuorten aktiivista kansalaisuutta ja sosiaalista vahvistumista. Kaikilla nuorilla tulee olla asuinpaikasta riippumatta mahdollisuus vaikuttaa ja harrastaa sekä saada tietoa, ohjausta ja neuvontaa. Nuorisolain mukaan kunnilla on oltava nuorten ohjaus- ja palveluverkosto. Nuorille tulee myös järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Valtion aluehallinnon rooli kuntien ohjauksessa on tärkeä. Nuorten työttömyys vaihtelee taloustilanteen mukaan voimakkaammin kuin muun väestön. Nuorisotakuuta tuetaan alueellisella yhteistyöllä. Etsivää nuorisotyötä laajennetaan koko maahan ja nuorten työpajatoiminnan laatua kehitetään.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee ohjauksellaan kansallisen alue- ja elinkeinopolitiikan tavoitteita vuoropuhelussa hallinnonalan toimijoiden ja alueiden kanssa. Sosiaalisen syrjäytymisen ehkäiseminen on keskeinen haaste alueiden kehittämisessä sekä kaupungeissa että harvaan asutulla maaseudulla.

EU-rahastojen tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämistä tehostetaan kotimaassa. Eurooppa 2020 -strategian dynaamiset painotukset otetaan huomioon rakennerahastotoiminnassa ja siirretään painopistettä kohti kasvua, työllisyyttä, osaamista ja innovaatioita sekä sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja ympäristön tilaa edistäviä toimenpiteitä. Painopisteinä ovat älykäs kasvu, hyvinvoinnin edistäminen ja sosiaalisen syrjäytymisen ehkäiseminen sekä ympäristön kestävä kehitys.

Kaudella 2014–2020 painotetaan rakennerahastotoiminnan pysyvää elinkeinopoliittista vaikuttavuutta, kasvu- ja työllisyysvaikutuksia ja alueiden elinkeinorakenteen ja toimintaedellytysten kestävää kehittämistä. Kansallisen ja EU:n alue- ja rakennepoliitiikan sekä kansallisen ja EU:n maaseutupoliitiikan toteuttaminen integroidaan ohjelmakauden 2014–2020 alusta lähtien tehokkaaksi tulokselliseksi kokonaisuudeksi, jotta kansalliset ja EU:n alue- ja rakennerahastovarot vaikuttavat samansuuntaisesti.

2.7 Toiminnallinen tasa-arvo

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa tilastoinnin ja tutkimusten avulla hallinnonalaansa toimintojen sukupuolivaikutuksia ja ottaa nämä huomioon toimintaa ja taloutta suunniteltaessa. Sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen kuuluu jokaisen viranhaltijan velvollisuuksiin. Ministeriöllä sekä virastoilla ja laitoksilla on toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma.

2.8 Veikkausvoittovarot

Kansallinen yksinoikeuteen perustuva rahapelijärjestelmä turvataan. Raha-arpa-, veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotto käytetään arpajaislain nojalla taiteen, tieteën, liikunnan ja nuorisotyön edistämiseen.

Veikkausvoittovarot muodostavat keskeisen rahoituslähteen erityisesti kulttuurin, liikunnan ja nuorisopolitiikan toimialoilla. Veikkausvoittovaroja katetaan noin 33 % tieteën, noin 51 % taiteen ja kulttuurin, noin 79 % liikunnan ja noin 71 % nuorisopolitiikan toimialojen valtionrahoituksesta¹. Arpajaislain mukaan Veikkaus Oy:n asianomaisen tilikauden voittoa sekä voittovaroista myönnettyistä lainoista kertyviä kuoletuksia ja korkoja vastaavaksi arvioitu määräraha otetaan vuosittain valtion talousarvioon. Toiminta- ja taloussuunnitelmassa veikkausvoittovarot käsitellään kehysten ulkopuolisina erinä. Suunnitelmassa noudatetaan edunsaajien tuloutuksen osalta raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä annettua lakia (1054/2001), ns. jakosuhdelakia.

Suomen lainsäädäntö, jolla luodaan yksinoikeus tarjota rahapeliä palveluja, täyttää EU-oikeuden vaatimukset ja sitä sovelletaan johdonmukaisesti ja järjestelmällisesti. Komission linjaus 20.11.2013 antaa suuntaviivoja rahapeliä politiikalle Suomessa.

Veikkaus Oy:n veikkausvoittovarojen tuloutus pidetään suunnitelmassa edelliseen kehyspäättökseen tasolla. Tuloutuksen vuosittaiseksi kasvuksi arvioidaan 1,0 % vuosina 2016–2019 yhtiön ennusteen mukaisesti. Suunnitelmassa on otettu huomioon Veikkaus Oy:n jakamattomien voittovarojen tulouttaminen.

¹ Liikunnan osuus ilman Helsingin Olympiastadionin perusparannuksen kustannuksia on yli 99 %.

Arvio kehiksen ulkopuolisista veikkausvoittovaroista

Milj. euroa	2016	2017	2018	2019
Veikkaus Oy:n tuotto	520,9	526,3	531,6	537,0
Jakamattomien voittovarojen tulouttaminen ²	16,5	14,4	10,5	10,6
Yhteensä	537,4	540,7	542,2	547,6

Tuloutuksen jakamisessa edunsaajille on käytetty jakosuhdelain 1 §:n mukaisia prosenttiosuuksia (tiede 17,5 %, taide 38,5 %, liikunta 25 %, nuorisotyö 9 % sekä erikseen päätettäväksi 10 %). Veikkausvoittovarojen edunsaajien osuudet vuosille 2016–2019:

Milj. euroa	2016	2017	2018	2019
Tiede	103,4	104,4	105,4	106,5
Taide	233,3	233,6	231,9	234,2
Liikunta	147,6	149,1	150,6	152,1
Nuoriso	53,1	53,6	54,2	54,7
Yhteensä	537,4	540,7	542,2	547,6

² Tuottoarvioon perustuva laskennallinen arvio kehyskauden jakamattomien voittovarojen tuloutuksesta.

3 Hallinto, kirkollisasiat ja kansainvälinen yhteistyö

3.1 Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa osana valtioneuvostoa koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan kehittämisestä ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Ministeriö vahvistaa toiminnallaan yhteiskunnan osaamisen ja luovuuden perustaa.

Valtioneuvoston ja sen ministeriöiden hallinto- ja palvelutoiminnot kootaan valtioneuvoston kanslian yhteyteen 1.3.2015 perustettavaan valtioneuvoston hallintoyksikköön.

3.2 Opetushallitus

Tavoitteena on turvata Opetushallituksen perustoiminta ja sopeuttaa Opetushallituksen tehtävät, toimintatavat ja rakenteet kehyskaudella määrärahakehykseen. Opiskelijavalintapalveluiden uusien järjestelmien ylläpitomenot laskevat vasta vuodesta 2017 alkaen, jota ennen turvataan välttämättömät ylläpitomenot.

Kehysehdotukset

- Opetushallituksen perustoiminnan turvaaminen
- Opiskelijavalintapalveluiden uusien järjestelmien ylläpitomenot
- Todennetun osaamisen rekisteri
- Varhaiskasvatuksen perusteiden valmistelu ja toimeenpano

3.3 Kirkollisasiat

Tavoitteena on turvata suotuisat toimintaedellytykset evankelis-luterilaiselle ja ortodoksiselle kirkkoille sekä muille uskonnollisille yhdyskunnille ja mahdollistaa kaikille uskonnon ja omantunnon vapaus. Hautaustoimessa lähtökohtana on uskonnonvapauden ja yhdenvertaisuuden sekä arvokkuuden ja kunnioittavuuden toteutuminen.

Perussuunnitelma

- Kirkon yhteiskunnallisten tehtävien rahoitus uudistetaan vuoden 2016 alusta lukien. Valtion rahoituksesta evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin säädetään lailla. Rahoituksen määrä vuonna 2016 on 114 miljoonaa euroa. Samalla uskonnollisten yhdyskuntien valtionavustuspäämäärää korotetaan 1 miljoonalla eurolla. Seurakuntien oikeus osuuteen yhteisöveron tuotosta poistetaan.
- Jatketaan uskonnollisten yhteisöjen toiminnan tukemista valtionavustuksilla ja edistetään uskontojen välistä vuoropuhelua.

3.4 Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

Tavoitteena on turvata 1.5.2014 toimintansa aloittaneen Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen toiminta kehyskaudella ja varmistaa sen toimintaedellytykset opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan koulutuksen ulkopuolista arviointia suorittavana riippumattomana asiantuntijaorganisaationa, joka tuottaa tietoa koulutuspoliittista päätöksentekoa ja koulutuksen kehittämistä varten.

3.5 Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO

Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO edistää suomalaisen yhteiskunnan kansainvälistymistä erilaisten liikkuvuus- ja yhteistyöinstrumenttien avulla. Eurooppa ja Pohjoismaat ovat kansainvälistymisen keskeisiä kohdealueita. Lisäksi kansainvälisen osaamisen kehittymistä korostetaan Venäjän, Kiinan, Brasilian ja Pohjois-Amerikan alueiden suuntaan.

EU:n ohjelma- ja rahoituskaudella 2014–2020 EU-ohjelmien budjetti tulee kasvamaan ohjelmakauden loppua kohden. Samoin kansainvälistymisohjelmiin osallistujien määrä tulee kasvamaan. CIMO varmistaa, että suomalaisten osallistuminen Erasmus+ -ohjelmaan on täysipainoista. Ohjelman hallintoa kehitetään komission kanssa sovittujen toimintasuunnitelmien mukaisesti.

3.6 Kansainvälinen yhteistyö

Kansainvälisen yhteistyön tavoitteellisuutta ja vaikuttavuutta lisätään kahdenvälisessä yhteistyössä ja toiminnassa kansainvälisissä järjestöissä.

Kehysehdotus

Toteutetaan Suomen Pohjoismaisen ministerineuvoston puheenjohtajuus vuonna 2016 ja toimeenpannaan kulttuurin toimialan puheenjohtajuusohjelma.

Varaudutaan Suomen ehdokkuuteen Unescon hallintoneuvostossa. Pohjoismaiden kesken sovitun rotaatioperiaatteen mukaisesti Suomen vuoro on asettua ehdolle Unescon yleiskokouksen yhteydessä marraskuussa 2017 käytävissä vaaleissa, jossa hallintoneuvoston jäsenet valitaan kaudelle 2018–2021.

Yhteistyössä YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö Unescon kanssa järjestetään Suomessa Maailman lehdistönvapauden konferenssi vuonna 2016, jolloin vietetään myös pohjoismaisen julkisuusperiaatteen 250-vuotisjuhlavuotta. Konferenssiin odotetaan osallistujia yli sadasta maasta.

4 Koulutus- ja tiedepolitiikka

4.1 Kehittämisen painopisteet

Tavoitteena on nostaa suomalaiset maailman osaavimmaksi kansaksi vuoteen 2020 mennessä. Tavoitteena on, että Suomi sijoittuu tuolloin OECD-maiden kärkijoukkoon keskeisissä nuorten ja aikuisten osaamisvertailuissa, koulupudokkaiden vähydessä sekä nuorten ja työikäisten korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden väestöosuudessa. Sukupuolten välisiä eroja osaamistuloksissa, koulutukseen osallistumisessa ja koulutuksen suorittamisessa kaennetaan.

Koulutuksellinen tasa-arvo muodostaa perustan suomalaiselle hyvinvoinnille. Koulutuksellisen tasa-arvon toteutumisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että jo varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa pystytään varmistamaan hyvät oppimisen edellytykset kaikille sekä tukemaan monipuolisin toimin eri syistä tukea tarvitsevia ja syrjäytymisvaarassa olevia lapsia ja nuoria. Esiopetuksessa varmistetaan laadukas oppimisen ja kehityksen jatkumo varhaiskasvatuksesta perusopetukseen kaikille lapsille. Koulutuksellisia eroja tulee vähentää ja huolehtia siitä, että muutkin kuin koulutettujen vanhempien lapset hakeutuvat monipuolisesti kaikkeen perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen. Yhteiskunnallisen muutoksen myötä koulun merkitys nuorten elämässä on vähentynyt. Parannetaan maahanmuuttajataustaisten lasten oppimisedellytyksiä.

Vakaa ja terveellä pohjalla oleva julkinen talous takaa kestävän hyvinvoinnin. Julkisen talouden kestävyys kannalta on välttämätöntä, että nuoret sijoittuvat nopeasti tutkimuksen suoritettuaan työelämään ja heille tarjotaan mahdollisuus osaamisen täydentämiseen ja uusintamiseen työuran eri vaiheissa. Laadukas päivähoido mahdollistaa lasten vanhempien osallistumisen opintoihin ja työelämään. Koulutus- ja tutkimuspolitiikan keinoina julkisen talouden vakauttamisessa ovat työurien pidentämisen rinnalla koulutusjärjestelmän rakenteiden ja tehokkuuden parantamiseen tähtäävät toimet sekä koulutustarjonnan oikea kohdentaminen. Toisen asteen koulutuksen rahoitusjärjestelmää kehittämällä lyhennetään opintoaikoja. Taloudellisen kasvun edellytysten parantamiseksi kohdennetaan lisäinvestointeja tutkimusinfrastruktuureihin.

Keskeisenä tavoitteena on vahvistaa suomalaisen osaamisen kilpailukykyä. Työikäisen väestön vähetessä ja nuorisoiäluokkien pienetessä haasteena on turvata korkea osaamistaso ja työvoiman riittävyys aloittain ja alueittain. Koulutuksen sisältöjä ajantasaistetaan ja oppilaitosten ja korkeakoulujen toiminnan laatua, tehokkuutta ja vaikuttavuutta parannetaan. Tutkimuksen tasoa nostetaan ja tutkimusedellytykset turvataan.

Koulutuspolitiikka rakentuu elinikäisen oppimisen periaatteelle. Alati muuttuvassa yhteiskunnassa oppimisvalmiuksien hyvä kehittyminen on ensiarvoisen tärkeää. Elinikäisen oppimisen politiikkaan kuuluu, että siirtymät asteelta toiselle ja koulutuksesta työelämään ovat mahdollisimman joustavia. Oppiminen ei pääty nuorena hankittuun tutkintoon, vaan jatkuu koko aikuisiän. Kaikessa koulutuksessa kiinnitetään huomiota opitun tunnistamiseen ja tunnustamiseen siten, että aikaisemmassa koulutuksessa ja muualla opittu voidaan mahdollisimman täysimääräisesti hyväksyä osaksi opintoja. Toisen asteen koulutuksen rahoitusjärjestelmä uudistetaan siten, että se tukee aiemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista.

Kaikki tasot kattavalla aikuiskoulutuksella luodaan edellytyksiä vastata muuttuvan työelämän osaamisvaatimuksiin ja tarjotaan laadukkaita osaamis- ja sivistyspalveluita sekä työelämässä että sen ulkopuolella oleville. Aikuisille tarjotaan heidän tarpeisiinsa vastaavaa ja heitä varten räätälöityä koulutusta yleissivistävänä koulutuksena, ammatillisena koulutuksena, vapaana sivistystyönä ja korkea-asteen koulutuksena.

Nuorisotakuu takaa alle 25-vuotiaille sekä alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille koulutus-, harjoittelu-, työpaja- tai työpaikan kolmen kuukauden sisällä työttömäksi ilmoittautumisesta.

Nuorisotakuun osana toteutettu koulutustakuu koskee perusopetuksen tai perusopetuksen lisäopetuksen päättäviä nuoria. Nuorisotakuun toteutumisen kannalta on välttämätöntä, että peruskoulun päättäneillä on tosiasialliset mahdollisuudet päästä toisen asteen koulutukseen. Tämän turvaamiseksi huolehditaan siitä, että ammatillisen koulutuksen tarjontaa on nuorisoiäloukkaan nähden riittävästi. Lisäksi ammatillisen koulutuksen opiskelijaksi ottamisen perusteita on muutettu siten, että perusasteen päättäneiden ja vailla toisen asteen tutkintoa tai koulutuspaikkaa olevien pääsy ammatilliseen koulutukseen paranee. Uudistetut Opintopolku -palvelut mahdollistavat myös opiskelupaikan vaihtamiseen liittyvän joustavan koulutukseen hakeutumisen ja opiskelijaksi ottamisen. Maahanmuuttajien ja maahanmuuttajataustaisten nuorten kielitaidon kehittymistä ja koulutuksessa etenemistä tuetaan erityistoimin sekä maahanmuuttajien lukiokoulutukseen valmistavissa koulutuksissa että muussa koulutuksessa.

Oppisopimuskoulutus on hyvä vaihtoehto työelämään orientoituneille nuorille, mutta edellyttää riittävää tukea ja ohjausta sekä oppilaitoksessa että työpaikoilla. Osana nuorisotakuun toimenpidekokonaisuutta kehitetään oppisopimuskoulutuksen rinnalla erityisesti nuorille suunnattuja koulutusta, työvaltaista oppimista ja työtä joustavasti yhdistäviä koulutusmalleja. Lisäksi kehitetään ja otetaan käyttöön malleja koulutuksen toteuttamiseksi oppilaitosmuotoisen koulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen yhdistelmänä. Koulutustakuun toimeenpanon varmistamiseksi toteutetaan myös muita laaja-alaisia kehittämistoimia, joilla tuetaan koulutuksen aloittaneiden tavoitteellista opiskelua ja tutkinnon suorittamista sekä sijoittumista työelämään tai jatko-opintoihin.

Määräaikaisella nuorten aikuisten osaamisohjelmalla lisätään koulutusmahdollisuuksia aikaisemmin perusopetuksen päättäneille ja ilman toisen asteen koulutusta jääneille nuorille aikuisille. Tavoitteena on vahvistaa koulutuksella näiden henkilöiden työmarkkina-asemaa. Kohderyhmään kuuluvia, 20–29 -vuotiaita ilman perusopetuksen jälkeistä tutkintoa olevia aikuisia on kaikkiaan noin 120 000. Tavoitteena on saada 36 000 aloittajaa koulutukseen ohjelmakauden aikana vuosina 2013–2016. Kohderyhmään kuuluville tarjotaan ammatti- ja erikoisammattitutkintoon ja niiden osiin valmistavaa koulutusta, ammatillista peruskoulutusta sekä opintoihin hakeutumista ja opintojen suorittamista edesauttavaa ohjausta ja neuvontaa, ml. hakeva toiminta.

Perusopetuksen päättävän nuoren mahdollisuudet päästä toisen asteen tutkintotavoitteeseen koulutukseen, perusopetuksen lisäopetukseen, lukion tai ammatillisen koulutuksen valmistavaan koulutukseen tai vastaavaan koulutukseen taikka paikkaan työpajassa tulee turvata. Toteutetaan toisen asteen koulutuksen järjestäjaverkon rakenteellinen uudistaminen ja rahoitusjärjestelmän uudistaminen. Uudistuksen tavoitteena on, että toisen asteen koulutuksen järjestäjaverkkoa tiivistetään. Tavoitteena on vahvojen toisen asteen koulutuksen järjestäjien toimintaedellytysten, yhteistyön ja laadun parantaminen ja jatko-opintoihin sekä työelämän tarpeisiin vastaavan koulutuksen valtakunnallisen ja alueellisen saavutettavuuden turvaaminen. Suunnataan voimavaroja yleissivistävien koulujen, oppilaitosten ja päiväkotirakennusten kosteus- ja homevaurioiden korjaamiseen.

Turvallisuutta edistetään kaikissa päivähoiton yksiköissä ja oppilaitoksissa eri koulutustasoilla. Turvallisuuden edistäminen edellyttää kokonaisvaltaista ja yhteisöllistä turvallisuuskulttuurin kehittämistä sekä toimivaa turvallisuuden johtamista. Turvallisuusnäkökulma huomioidaan eri toiminnoissa ja turvallisuuden edistämiseksi asetetaan tavoitteita, joiden toimeenpanoa seurataan ja kehitetään osana oppilaitoksen muita toimintoja.

Väestön koulutustasoa nostetaan

Tavoitteena on, että

- perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus 25–64 -vuotiaista on 86,5 prosenttia vuonna 2019
- ammatillisen tai korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 25–64 -vuotiaista on 82 prosenttia vuonna 2019
- korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus 25–64 -vuotiaista on 29 prosenttia vuonna 2019.

Väestön koulutustaso, 25–64 -vuotiaat

	2012	2013 arvio	2014 arvio	2015 arvio	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
Perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus	81,7	82,6	83,4	84,1	84,9	85,5	86,0	86,5
Ammatillisen tai korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus	76,1	77,6	78,5	79,4	80,3	81,0	81,5	82,0
Korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus	25,1	26,1	26,3	26,5	27,2	28,0	28,5	29,0

Tasa-arvoiset koulutusmahdollisuudet

Tavoitteena on, että

- sukupuolten väliset koulutustasoerot kaventuvat kaikilla koulutusasteilla
- sosiaalisen ja etnisen taustan vaikutus koulumenestykseen ja koulutukseen osallistumiseen pienenee
- alueiden väliset erot koulutuksen saatavuudessa pienenevät.

30-vuotiaiden koulutustaso

	2012	2013 arvio	2014 arvio	2015 arvio	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
Perusasteen jälkeinen koulutus								
Miehistä	80,8	86,5	87,6	88,8	89,9	90,5	90,5	90,5
Naisista	88,4	92,1	92,7	93,3	94,0	95,0	95,0	95,0
Ammatillisen tai korkea-asteen tutkinnon suorittaneet								
Miehistä	70,6	77,1	78,7	80,3	82,0	83,0	83,0	83,0
Naisista	81,0	85,3	86,2	87,1	88,0	89,0	89,0	89,0
Korkeakoulututkinnon suorittaneet								
Miehistä	30,1	31,9	32,2	32,5	32,8	34,0	34,0	34,0
Naisista	46,9	48,4	48,5	48,6	48,7	48,9	48,9	48,9

Aikuiskoulutus

Tavoitteena on, että

- vuonna 2016 18–64 -vuotiaista aikuisista vähintään 60 prosenttia on osallistunut aikuiskoulutukseen viimeisen 12 kuukauden aikana
- vuonna 2016 25–64 -vuotiaista 27 prosenttia on osallistunut aikuiskoulutukseen tiedusteluhetkeä edeltäneen neljän viikon aikana
- osaamisen tunnustaminen tehostuu ja näyttötutkintojen ja niiden osien suorittaminen on korkealla tasolla.

Koulutuksen ja tutkimuksen laatu

Tavoitteena on, että

- päivähoito, esiopetus sekä aamu- ja iltapäivätoiminta ovat laadukkaita
- perusopetuksen oppimistulokset säilyvät korkeatasoisina ja erot kapenevat koulujen ja yksilöiden välillä
- suurten opetusryhmien osuus perusopetuksessa vähenee
- uudistuvat koulutuksen rakenteet tukevat toiminnan laatua, vaikuttavuutta ja tehokkuutta.
- tutkimuksen taso ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus vahvistuu.

Korkeakoulujen toiminnan tuloksellisuus ja opiskelijoiden liikkuvuus

	2012	2013	2014 arvio	2015 arvio	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
Tutkinnot / opetus- ja tk-henkilöstö (AMK)	3,14	3,47	3,50	3,50	3,50	3,50	3,50	3,50
Ylemmät kk-tutk/ opetus- ja tutk. henk (YO)	0,77	0,80	0,88	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90
Tohtorin tutkinnot/ prof (YO)	0,63	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65
Lukuvuodessa vähintään 55 opintopistettä suorittaneiden osuus opiskelijoista (YO)	26,9%	28,1%	28,5%	30,0%	32,0%	33,0%	34,0%	34,5%
Lukuvuodessa vähintään 55 opintopistettä suorittaneiden osuus opiskelijoista (AMK)	41,0%	46,2%	46,5%	47,0%	48,0%	48,0%	49,0%	49,5%
Julkaisut / päätoimiset opettajat ja t&k-henkilöstö (AMK)	0,53	0,69	0,70	0,72	0,72	0,72	0,72	0,72
Tieteelliset julkaisut / opetus- ja tutkimushtv:t (YO)	1,68*	1,61	1,70	1,70	1,75	1,75	1,75	1,75
Ulkomaiset tutkinto-opiskelijat (YO)	9 628	10 240	10 300	10 300	10 000	10 000	10 000	10 000
Ulkomaiset tutkinto-opiskelijat(AMK)	9 378	9 477	9 500	9 500	10 000	10 000	10 000	10 000

* Yliopistojen julkaisujen osalta ennakkotieto 2013 julkaisuista, määrä tulee nousemaan vuonna 2015 tapahtuvassa tiedonkeruussa.

Tutkimuksen laatu ja vaikuttavuus

	2012	2013	2014 arvio	2015 arvio	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
T & k-menojen BKT-osuus (%)**	3,43	3,32	3,13	3,10	3,10	3,10	3,10	3,10
Tutkimustyövuodet työllisistä (%)	2,35	2,35	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
Tieteelliset julkaisut/miljoona as. (kpl)*** (Web of Science)	2 100	2 100	2 100	2 100	2 100	2 100	2 100	2 100

**Bkt 2012 ja 2013 Tilastokeskuksen ennakkotieto, bkt 2014 valtiovarainministeriön ennuste.

***Tieteelliset julkaisut/miljoona asukasta –indikaattorin osalta vuoden 2013 tiedot arvio

Työvoiman osaamisen varmistaminen ja osaavan työvoiman saatavuus

Tavoitteena on, että

- koulutustakuu toteutuu ja tutkinnon suorittaneiden työllisyys paranee
- koulutuksen läpäisy paranee
- korkeakoulututkinnon suorittamisikä laskee.

Perusopetuksen päättäneiden välitön sijoittuminen koulutukseen (%)³

	2011	2012	2013 arvio	2014 arvio	2015 arvio	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
Ammatilliseen koulutukseen sijoittuneet yhteensä	44,3	44,6	44,7	45,5	45,5	45,5	45,5	45,5	45,5
• perustutkintoon johtava koulutus	41,2	41,5	41,8	42,5	42,5	42,5	42,5	42,5	42,5
• valmentavat koulutukset ⁴	3,1	3,1	2,9	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Lukiokoulutukseen sijoittuneet	49,6	50,0	52,0	52,0	52,0	52,0	52,0	52,0	52,0
Perusopetuksen lisäopetukseen sijoittuneet yhteensä ⁵	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
• peruskouluissa	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
• kansanopistoissa	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
<i>Tutkintoon johtavat koulutukset yhteensä</i>	<i>90,8</i>	<i>91,5</i>	<i>93,8</i>	<i>94,5</i>	<i>94,5</i>	<i>94,5</i>	<i>94,5</i>	<i>94,5</i>	<i>94,5</i>
<i>Lisäopetus ja valmistavat koulutukset yhteensä</i>	<i>5,6</i>	<i>5,6</i>	<i>5,4</i>	<i>5,5</i>	<i>5,5</i>	<i>5,5</i>	<i>5,5</i>	<i>5,5</i>	<i>5,5</i>
Yhteensä	96,4	97,1	99,3	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

³ Lähde: Tilastokeskus (ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen ja lukiokoulutukseen sijoittuneet).

⁴ Lähde: valtionosuusjärjestelmän tilastot (myös vuoden 2013 luku on toteumatieto).

⁵ Luvut ovat TK:n (peruskoulujen yhteydessä järjestettävä lisäopetus) ja valtionosuustilaston (kansanopistojen järjestämä lisäopetus) oppilasmäärien perusteella tehtyjä arvioita.

Tutkinnon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin sijoittuminen (%)⁶

	2011	2012	2013 arvio	2014 arvio	2015 arvio	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
<i>Ylioppilastutkinto</i>									
työllistyneet (ei opiskelevat)	20,1	15,0	14,0	13,0	13,0	12,0	12,0	12,0	12,0
jatko-opintoihin siirtyneet (työllisinä)	25,5	22,0	21,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0
jatko-opintoihin siirtyneet (ei työllisinä)	36,1	47,0	49,0	53,0	53,0	54,0	54,0	54,0	54,4
<i>Ammatillinen perustutkinto (opetussuunnitelmaperusteinen)</i>									
työllistyneet	62,2	60,0	59,0	60,0	61,0	62,0	63,5	64,0	65,0
jatko-opintoihin siirtyneet	10,1	10,5	10,5	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
<i>Ammatillinen perustutkinto (näyttötutkinto)</i>									
työllistyneet	81,5	81,1	80,0	80,5	81,5	82,0	83,0	83,5	84,0
jatko-opintoihin siirtyneet	3,1	3,1	3,0	3,0	2,5	2,5	2,0	2,0	2,0
<i>Ammattitutkinto</i>									
työllistyneet	82,7	80,9	86,0	86,5	87,0	87,0	87,0	87,0	87,0
jatko-opintoihin siirtyneet	4,1	3,6	2,5	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
<i>Erikoisammattitutkinto</i>									
työllistyneet	95,6	94,1	97,0	97,0	97,0	97,5	97,5	97,5	97,5
jatko-opintoihin siirtyneet	0,8	0,8	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
<i>Ammattikorkeakoulututkinto, nuorten koulutus</i>									
työllistyneet	83,1	83,7	84,0	85,0	85,0	88,0	88,0	88,0	88,0
jatko-opintoihin siirtyneet	4,7	3,7	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
<i>Ammattikorkeakoulututkinto, aikuiskoulutus</i>									
työllistyneet	91,5	90,4	92,0	92,0	92,0	92,0	92,0	93,0	93,0
jatko-opintoihin siirtyneet	1,2	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
<i>Ylempi korkeakoulututkinto</i>									
työllistyneet	85,5		86,0	86,0	86,5	86,5	86,5	86,5	86,5
jatko-opintoihin siirtyneet	2,8	2,8	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
<i>Tohtorintutkinto</i>									
työllistyneet	79,7	81,5	84,0	85,0	85,0	85,0	85,0	85,0	85,0
maasta muuttaneet	8,7	8,4	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0

⁶ Lähde: Tilastokeskuksen tutkintorekisteri. Kuvaava tarkasteluvuotta edeltävänä vuonna tutkinnon suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opintoihin sijoittumisen tarkasteluvuoden lopussa. Työlliset opiskelijat lasketaan työllisiin, pl. ylioppilaissa, jossa ne on eroteltu omaksi kohdaksi.

Korkeakoulututkinnon suorittaneiden keski-ikä (mediaani)⁷

	2011	2012	2013 arvio	2014 arvio	2015 arvio	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
Ammattikorkeakoulututkinto	25,2	25,2	24,9	24,9	24,7	24,7	24,6	24,6	24,6
Ylempi korkeakoulututkinto	27,6	27,8	27,0	27,0	26,8	26,8	26,7	26,7	26,7

Tavoiteajassa valmistuneet⁸

	2011	2012	2013	2014 arvio	2015 arvio	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
Lukiokoulutus (3 vuotta)	80,0	79,5	82,0	83,0	84,0	85,0	85,0	85,0	85,0
Ammatillinen perustutkinto (3 vuotta)	61,0	62,0	63,0	64,0	65,0	66,0	67,0	68,0	69,0
Ammattikorkeakoulututkinto (5 vuotta)	51,9	52,8		63,0	70,0	70,0	70,0	70,0	70,0
Alempi ja ylempi korkeakoulututkinto (7 vuotta)	46,9	47,8		52,0	70,0	70,0	70,0	70,0	70,0

Koulutuksen läpäisy⁹

	2011 arvio	2012 arvio	2013 arvio	2014 arvio	2015 arvio	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
<i>Lukio</i> ylioppilastutkinto	88,4	88,5	88,6	88,6	88,7	88,7	88,7	88,7	88,7
<i>Ammatillinen peruskoulutus¹⁰</i> amm. perustutkinnon suorittaneet	73,7	74,6	75,5	76,0	76,5	77,0	77,5	78,0	79,0
<i>Ammattikorkeakoulututkintoihin johtava koulutus</i> amk-tutkinnon tai ylemmän amk- tutkinnon suorittaneet	67,0	67,0	68,0	68,5	69,0	70,0	70,0	70,0	70,0
<i>Yliopistoissa alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtava koulutus</i> Tavoitetutkinnon ¹¹ suorittaneet	65,0	66,0	67,0	68,0	69,0	70,0	70,0	70,0	70,0

7 Lähde: Tilastokeskus. Ammattikorkeakoulujen osalta nuorten koulutus

8 Lähde: Tilastokeskus. Mukana vain opetushallinnon alainen koulutus. Ei sisällä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavaa koulutusta, oppisopimuskoulutusta eikä ammatillisissa erityisoppilaitoksissa järjestettävää koulutusta. Tarkoittaa alemmissa ja ylemmissä korkeakoulututkinnoissa tavoitetutkinnon suorittaneiden osuutta, ylin tutkinto, johon uusi opiskelija on saanut tutkinnon suorittamisoikeuden. Vuosien 2011–2013 luvut ovat ammatilliseen perustutkintoon johtavan koulutuksen osalta arvioita.

9 Lähde: Tilastokeskus. Mukana vain opetushallinnon alainen koulutus.

10 Ei sisällä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavaa koulutusta, oppisopimuskoulutusta eikä ammatillisissa erityisoppilaitoksissa järjestettävää koulutusta.

11 Tavoitetutkinnolla tarkoitetaan ylintä tutkintoa, johon uusi opiskelija on saanut tutkinnonsuorittamisoikeuden

4.2 Yleissivistävä koulutus ja lasten päivähoito

4.2.1 Tavoitteet

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kehitystä ja oppimista sekä mahdollistaa työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen. Yleissivistävän koulutuksen lähtökohtana on taata jokaiselle lapselle, oppilaalle ja opiskelijalle syntyperän, taustan ja varallisuuden rajoittamatta yhtäläiset mahdollisuudet ja oikeudet sivistykseen, laadukkaaseen maksuttomaan koulutukseen sekä täysivaltaisen kansalaisuuden edellytyksiin. Palveluiden on oltava tasa-arvoisesti ja tasalaatuisesti kaikkien saatavilla.

Varhaiskasvatuksen kehittämistä ohjaa uudistunut lainsäädäntö, joka vastaa tämän päivän yhteiskunnallisia vaatimuksia ja varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria sekä edistää varhaiskasvatuksen laatua. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista laaditaan laki opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle.

Esiopetuksessa varmistetaan laadukas oppimisen ja kehityksen jatkumo varhaiskasvatuksesta perusopetukseen kaikille lapsille. Esiopetus lisää koulutuksellista tasa-arvoa ja vähentää syrjäytymistä. Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta sekä koulun kerhotoiminta vahvistavat varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen jatkumoa. Hintasäännelty aamu- ja iltapäivätoiminta ja maksuton koulun kerhotoiminta tarjoavat lapsille ohjattua toimintaa, joka on perhetaustasta riippumatta kaikkien lasten saavutettavissa.

Perusopetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Opetuksen tulee edistää sivistystä ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä oppilaiden edellytyksiä osallistua koulutukseen ja muutoin kehittää itseään elämänsä aikana. Koulujen eriytyminen estetään ja jo olemassa olevia ja havaittuja eroja pyritään tasoittamaan.

Lukiokoulutus toteutetaan laadukkaasti ja tuloksellisesti siten, että koulutuksen läpäisy paranee ja opiskelijat saavuttavat koulutukselle asetetut tavoitteet.

Edistetään taiteen perusopetuksen nykyistä tasavertaisempaa taiteenalakohtaista ja alueellista saatavuutta.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Varhaiskasvatuksella ja päivähoidon kehittämisellä luodaan perusta lapsen elinikäiselle oppimiselle, tasapainoiselle kasvulle, kehitykselle, hyvinvoinnille ja terveydelle. Esi- ja perusopetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lukiokoulutus tukee opiskelijoiden kasvua sivistyneiksi yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa riittävät tiedot ja taidot jatko-opintojen pohjaksi. Taiteen perusopetus täydentää osaltaan lasten ja nuorten koulussa saamaa taidekasvatusta. Se antaa oppilaille valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua opiskelemaan taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen.

4.2.2 Perussuunnitelma

Toimenpiteet

Päivähoitoa kehitetään syrjäytymistä ennaltaehkäisevänä palveluna. Lasten päivähoidon turvallisuus ja korkea laatu varmistetaan. Päivähoito säilytetään maksuttomana pienituloisille perheille eivätkä maksut muodosta työllistymiskynnystä. Erityisesti huomioidaan yksinhuoltajien asema. Oikeus samaan päivähoitopaikkaan säilyy, vaikka lapsi olisi välillä kotona hoidossa. Tiivistetään varhaiskasvatuksen yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa. Toimeenpannaan uutta varhaiskasvatustilaa.

Päivähoitomaksun enimmäismaksua korotetaan aiempien päätösten mukaisesti. Asiakasmaksujen korottaminen tehdään samassa yhteydessä, kun valmistellaan erillinen laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista.

Vahvistetaan esiopetuksen korkeaa laatua. Edistetään varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen turvallisuutta. Parannetaan peruskoulun edellytyksiä toimia kaikkien lasten oppivelvollisuuskouluna huomioimalla koulujen toimintaympäristö niiden ohjauksessa ja rahoituksessa.

Esi- ja perusopetuksen, lisäopetuksen ja aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelmat valmistuivat vuonna 2014. Tulevaisuuden peruskoulu -hankkeen kehittämisohjelmat otettiin opetussuunnitelman perusteissa huomioon. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet otetaan käyttöön vuosiluokilla 1–6 syyslukauden alussa 2016. Vuosiluokat 1–7 ovat uudistetun opetussuunnitelman piirissä vuonna 2017, vuosiluokat 1–8 vuonna 2018 ja kaikki perusopetuksen vuosiluokat 1–9 ottavat uudet perusteet käyttöön vuonna 2019.

Jatketaan perusopetuksen laadun parantamista ja koulutuksellisen tasa-arvon edistämistä. Opetusryhmien pienentämiseen kohdennetuilla toimenpiteillä on pyritty turvaamaan yhdenvertaisuus opetuksessa koko maan alueella. Opetuksen laatuun ja oppilaiden työrauhaan voidaan tehokkaasti vaikuttaa varmistamalla riittävän pienet opetusryhmät. Ryhmäkokojen tulee olla sellaisia, että opettajalla on mahdollisuus seurata ja tukea oppilaan oppimista ja muuta kehitystä myös yhteistyössä kotien kanssa.

Jokainen perusopetuksen päättävä nuori veloitetaan hakemaan toisen asteen tutkintotavoitteiseen koulutukseen, perusopetuksen lisäopetukseen, lukion tai ammatillisen koulutuksen valmistavaan koulutukseen tai vastaavaan koulutukseen. Perusopetuksen päättävän nuoren mahdollisuudet päästä mainittuihin koulutuksiin taikka paikkaan työpajassa tulee turvata.

Laadukkaat oppimisympäristöt ja opetusmenetelmät luovat perusedellytyksiä oppimiselle ja edistävät myönteisiä oppimistuloksia. Tavoitteena on teknologian, tieto- ja viestintätekniikan sekä digitaalisten oppimisympäristöjen mahdollisuuksien hyödyntäminen niin varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa kuin koulussakin. Tämä edellyttää laajaa toimintakulttuuria koskevan muutoksen aikaansaamista ja myös koko kasvatus- ja koulutussektorin tieto- ja viestintäteknologisen infrastruktuurin kansallista kehittämistä.

Kehittämispätkiä suunnataan toimintakulttuurisen muutoksen edistämiseen, laitehankintojen tukemiseen ja tarvittaessa lähiverkkojen kunnostamiseen kansallisen laajakaistastrategian tukena sekä niihin liittyvän osaamisen varmistamiseen. Laitehankinnoilla tuetaan sähköisten oppimateriaalien käyttöönottoa. Annetaan oppijoille sekä opettajille aktiivinen rooli ja yhteistyömahdollisuus myös yritysten kanssa kehittää opetussuunnitelmia tukevia oppimateriaaleja sekä avoimia oppimateriaaleja. Edistetään vuorovaikutteisen palvelun ja yhteisön kehittämistä, joka auttaa oppimista tukevien materiaalien ja palveluiden löytämistä, hankintaa sekä kehittämistä. Rakenteilla olevaa oppijoita, opettajia, hallintoa ja

vanhempien toimintaa edesauttavaa ratkaisua ohjataan hyödyntämään avointa lähdekoodia ja avoimia rajapintoja sekä modulaarista rakennetta. Lisäksi edistetään alan standardien kehittymistä. Digitaaliseen oppimateriaaliin siirtymisen ja pilvipohjaisten ratkaisujen hyödyntämisen arvioidaan säästävän kuntien oppimateriaalikustannuksia.

Kansalliset ja kansainväliset tutkimukset osoittavat, että nuorten oppimistulokset ovat heikentyneet merkittävästi ja asenteet koulua kohtaan ovat muuttuneet kielteisemmiksi. PISA2012-tutkimuksen mukaan maahanmuuttajataustaisten oppimistulokset ovat keskimäärin noin kaksi vuotta muita oppilaita jäljessä. Yhteiskunnallisen muutoksen myötä koulun merkitys nuorten elämässä on vähentynyt. Tähän negatiiviseen kehitykseen vaikuttaminen vaatii perusteellista koulun toimintakulttuurin arviointia ja tarvittavia muutoksia. Parannetaan maahanmuuttajataustaisten lasten oppimisedellytyksiä.

Oppilaiden ja opiskelijoiden oikeudet terveellisiin ja turvallisiin oppimisympäristöihin eivät kaikilta osin toteudu, sillä varsin monissa päiväkodeissa ja oppilaitosrakennuksissa on sisäilma- ja kosteusvaurioita. Tavoitteena on turvata nämä oikeudet tukemalla kuntia ja muita päivähoiton, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjiä sekä ohjaamalla ja kannustamalla rakennusten ennakoivaan kunnossapitoon ja korjaustoimintaan.

Aamu- ja iltapäivätoiminta ja koulun kerhotoiminta antavat oppilaalle mahdollisuuden harrastuksiin koulupäivän yhteydessä ja vähentävät lasten yksinäistä aikaa ilman aikuisten tukea ja huolenpitoa. Vahvistetaan aamu- ja iltapäivätoiminnan tarjontaa perusopetuksen vuosiluokkien 1–2 oppilaille sekä erityistä tukea tarvitseville. Vakiinnutetaan koulun kerhotoiminta.

Kehitetään varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa lasten ja nuorten oikeutta saada oppimisen ja koulunkäynnin tukea riittävän varhain ja suunnitelmallisesti kasvatuksen ja opetuksen yhteydessä. Tavoitteena on sujuvoittaa tuen tarjontaan liittyvää prosessia tuen suunnitelmallisuutta lisäämällä, tukitoimia tehostamalla sekä vahvistamalla moniammatillista yhteistyötä niin varhaiskasvatuksessa kuin esi- ja perusopetuksessa. Lisäksi vaativan erityisopetuksen toiminnan edellytyksiä parannetaan mm. ohjaus- ja palvelukeskustoimintaa kehittämällä.

Tuetaan perus- ja toisen asteen oppilaiden ja opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista koulujen ja oppilaitosten toiminnassa. Vahvistetaan edelleen kouluhyvinvointia, koulujen ja oppilaitosten turvallisuutta ja työrauhaa.

Toteutetaan toisen asteen koulutuksen järjestäjäverkon rakenteellinen uudistaminen ja rahoitusjärjestelmän uudistaminen. Uudistuksen tavoitteena on, että lukiokoulutuksen järjestäjäverkkoa tiivistetään. Tavoitteena on vahvojen lukiokoulutuksen järjestäjien toimintaedellytysten, yhteistyön ja laadun parantaminen ja jatko-opintoihin sekä työelämän tarpeisiin vastaavan koulutuksen valtakunnallisen ja alueellisen saavutettavuuden turvaaminen.

Kumotaan voimassaolevat lukiokoulutuksen järjestämisluvat ja käynnistetään järjestämislupia koskeva haku vuoden 2015 alussa. Uusista järjestämisluvista päätetään 1.4.2016 mennessä. Uudet järjestäjäverkon mukaiset luvat tulevat voimaan 1.1.2017 lukien. Tavoitteena on elinvoimainen ja monipuolinen lukiokoulutuksen järjestäjäverkko. Se muodostuu erilaisista koulutuksen järjestäjistä, jotka voivat palvella myös yksittäistä kuntaa laajempaa väestöpohjaa tai muuta koulutustarvetta.

Lukiokoulutuksen rahoitus uudistetaan siten, että rahoitus turvaa ikäluokkien pienen-tyessä lukiokoulutuksen alueellisen saavutettavuuden, tukee lukioverkon kehittämistä ja koulutuksen tuloksellisuutta sekä kannustaa koulutuksen läpäisyyttä. Rahoitus maksetaan ensisijaisesti suorituksista ja tuloksista, ei opiskeluajasta. Uudistus otetaan käyttöön myönnettäessä rahoitusta vuodelle 2017.

Vakiinnutetaan maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävä lukiokoulutukseen valmistava koulutus osaksi koulutusjärjestelmää.

Lukion opetussuunnitelman perusteet uudistetaan. Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmat tulevat voimaan 1.8.2016 lukien. Käynnistetään lukiokoulutuksen kehittämiseksi Tulevaisuuden lukio -kehittämistoimenpiteet.

Tuetaan oppilas- ja opiskelijahuollosta annetun lain toimeenpanoa. Opetus- ja kulttuuriministeriö laatii yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa eduskunnan edellyttämän selvityksen lain toimeenpanosta. Psykososiaalisen hyvinvoinnin ja elämänhallintataitojen edistämisen sekä kiusaamisen vähentämisen toimenpideohjelma kehitetään ja levitetään suomalaisiin toisen asteen oppilaitoksiin. Luonnontieteiden ja matematiikan osaamisen ja kiinnostuksen lisäämisen vahvistamista jatketaan valtakunnallisella kehittämisohjelmalla.

Ylioppilastutkintoa kehitetään tukemaan koulutuksen yleissivistäviä tavoitteita ja mahdollistamaan tutkinnon laajempi hyödyntäminen korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Tutkinnon toisesta äidinkielen kokeesta kehitetään tiedon käsittelyä ja pätevyyden arvioinnin taitoja mittaava koe. Uudistettu koe otetaan käyttöön syksyn 2018 kirjoituksissa. Kehitetään ja toteutetaan menetelmä yleissivistyksen mittaamiseksi. Uusi koerakenne otetaan käyttöön kevään 2016 tutkinnossa. Hallinnon rakenteita uudistetaan ja kevennetään muun muassa hyödyntämällä digitaalisia mahdollisuuksia tehokkaasti. Lisätään ja tehostetaan ylioppilastutkinnon tutkimuskäyttöä ja tutkimustulosten hyödyntämistä yhteistyössä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa. Varmistetaan tutkintoon sisältyvien koearvosanojen vertailukelpoisuus yli koerajojen ja kirjoituskertojen, jotta mahdollistetaan ylioppilastutkinnon hyödyntäminen opiskelijavalinnoissa. Valmistellaan tieto- ja viestintätekniikan asteittaista käyttöönottoa tutkinnon suorittamisessa. Ensimmäiset kokeet suoritetaan tutkinnossa sähköisesti syksyllä 2016 ja koko tutkinto keväällä 2019. Erityistä huomiota kiinnitetään hankkeen viestintään ja koulutukseen lukioiden ja koulutuksen järjestäjien suuntaan. Uudistetaan ylioppilastutkintorekisteri. Kehittämisessä huomioidaan koulutusviennin mahdollisuus.

Kehitetään keinoja mahdollistaa nykyistä paremmin perusopetuksen oppimäärän suorittaminen oppivelvollisuusiän ylittäneille maahanmuuttajille.

Selvitetään taiteen perusopetuksen saatavuutta ja oppilaitosverkon kehitystä. Suunnittelukaudella arvioidaan toista kertaa taiteen perusopetuksen alueellinen saavutettavuus osana peruspalvelujen arviointia.

Toiminnan laajuus

Päivähoidossa ja esiopetuksessa olevien lasten sekä perusopetuksen ja lukiokoulutuksen valtionosuuden perusteena olevien oppilas- ja opiskelijamäärien (taiteen perusopetuksen osalta valtionosuuteen oikeuttavan tuntimäärän) arvioidaan kehittyvän seuraavasti:

	2012 ¹²	2013 arvio	2014 arvio	2015 arvio	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
Päivähoito yhteensä ¹³	227 450	230 600	231 700	232 500	232 800	232 900	233 700	234 900
- kunnallinen	209 530	212 700	213 700	214 400	214 700	214 800	215 500	216 500
- yksityinen	17 920	17 900	18 000	18 100	18 100	18 100	18 200	18 200
Esiopetus	59 700	60 000	61 000	61 000	62 000	62 000	62 000	62 000
Perusopetus	525 410	526 840	530 000	531 000	531 000	531 000	531 000	531 000
lisäopetus	2 000	1 840	2 300	2 060	2 500	2 500	2 500	2 500
vaikeimmin kehitysvammaiset	1 450	1 470	1 450	1 470	1 500	1 500	1 500	1 500
muut vammaisoppilaat	10 425	10 260	10 200	10 430	11 500	11 500	11 500	11 500
maahanmuuttajien valmistava opetus	2 649	2 800	2 820	2 830	3 100	3 100	3 100	3 100
joustavan perusopetuksen oppilaat (enintään)	1 750	1 840	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
sisäoppilaitoslisä	570	530	600	540	870	860	860	860
vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä sekä heidän muun opetuksen tukeminen (enintään)	18 080	20 690	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000
Nuorten lukiokoulutus	100 410	99 460	102 000	102 000	102 000	102 000	102 000	102 000
Lukiokoulutuksen valmistavakoulutus (alle 18-vuotiaina aloittaneet) ¹⁴			190	300	520	700	700	700
Aikuisten lukiokoulutus	25 300	25 650	26 000	26 000	26 000	26 000	26 000	26 000
- josta aikuislukioiden/-linjojen aineopiskelijoiden suorittamien lukion pakollisten ja syventävien/valinnaisten kurssien lukumäärien perusteella lasketut opiskelijat	1 070	1 150	1 200	1 200	1 200	1 200	1 200	1 200
- josta yli 18-vuotiaat	5 590	5 650	6 000	7 100	7 100	7 100	7 100	7 100
Lukiokoulutuksen valmistavakoulutus (yli 18-vuotiaina aloittaneet) ¹⁵			100	150	220	350	350	350
Taiteen perusopetus								
Musiikkioppilaitosten tunnit	1 653 000	1 653 000	1 653 000	1 653 000	1 653 000	1 653 000	1 653 000	1 653 000
Muun taiteen perusopetuksen tunnit	140 800	140 800	140 800	140 800	140 800	140 800	140 800	140 800
Aamu- ja iltapäivätoiminta								
Osallistuvat lapset	51 280	56 000	56 000	56 000	57 000	57 000	57 000	57 000
Ohjaustunnit	3 320 000	3 390 000	3 390 000	3 390 000	3 466 000	3 466 000	3 466 000	3 466 000

12 Päivähoidossa ja esiopetuksessa olevien lasten sekä perusopetuksen ja lukiokoulutuksen valtionosuuden perusteena olevien oppilas- ja opiskelijamäärien (taiteen perusopetuksen osalta valtionosuuteen oikeuttavan tuntimäärän) oikeuttavat toteumaluvut perustuvat toteutuneisiin valtionosuustietoihin.

13 Päivähoidon yhteensä luvussa on laskettu koko- ja osapäivähoidossa päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa olevat 0–7-vuotiaat yhteensä. Lähde: THL:n SOTKANet.

14 Lukiokoulutuksen valmistavaa koulutusta on järjestetty syksystä 2014 lähtien.

15 Lukiokoulutuksen valmistavaa koulutusta on järjestetty syksystä 2014 lähtien.

4.2.3 Kehysehdotus

- Tuetaan lukiokoulutuksen järjestäjäverkon rakenteellisen kehittämisen toimia ja muutosprosessin hallittua läpiviemistä. Uudistetaan ylioppilastutkintoa ja toimeenpannaan tutkinnon sähköistäminen.
- Toimeenpannaan uutta varhaiskasvatuslakia, varhaiskasvatuksen asiakasmaksulakia ja valtakunnallisia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Vahvistetaan varhaiskasvatuksen kehittämistä, tutkimusta, arviointia ja tiedontuotantoa. Kehitetään varhaiskasvatushenkilöstön koulutusta.
- Suunnataan voimavaroja yleissivistävien koulujen, oppilaitosten ja päiväkotirakennusten kosteus- ja homevaurioiden korjaamiseen.
- Laajennetaan perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa ja vakiinnutetaan koulun kerhotoimintaa.

4.3 Ammatillinen koulutus

4.3.1 Tavoitteet

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Ammatillisen koulutuksen päämääränä on vahvistaa työelämän ja yhteiskunnan hyvinvointia ja kilpailukykyä kansainvälistyvässä toimintaympäristössä parantamalla väestön ammatillista osaamista sekä tukemalla elinikäistä oppimista ja työelämälähtöistä innovaatiotoimintaa. Työelämä- ja kysyntälähtöisyys sekä reagointiherkkyys ovat keskeisiä tekijöitä, joilla vahvistetaan ammatillisen koulutuksen vaikuttavuutta, laatua ja osuvuutta. Koulutustakuun toteuttaminen osana nuorisotakuuta, nuorten aikuisten osaamisohjelman onnistuminen ja osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen edellyttävät nuorten koulutukseen pääsyn turvaamista, riittävää ammatillisen peruskoulutuksen tarjontaa nuorille ja aikuisille sekä joustavien ja monimuotoisten koulutuspolkujen ja oppimisympäristöjen rakentamista.

Ammatillisen koulutuksen uudistuva tutkintojärjestelmä muodostuu johdonmukaisesti, työelämän muuttuviin tarpeisiin vastaavasta ja elinikäistä oppimista tukevasta osaamisperusteisesta tutkintorakenteesta ja tutkinnoista. Näyttötutkintojen kehittäminen tapahtuu osana ammatillisen tutkintojärjestelmän kokonaisuutta. Opintopolkujen joustavoittamiseksi ja monipuolistamiseksi on lisättävä mahdollisuuksia suorittaa osia tutkinnoista yli tutkintorajojen sekä edistettävä tutkinnon osien suorittamismahdollisuutta, kuitenkin siten että jokaiselle vailla ammatillista tutkintoa olevalle ensisijaiseksi tavoitteeksi asetetaan koko tutkinnon suorittaminen.

Ammatillisen peruskoulutuksen tarjonta tulee mitoittaa siten, että perusopetuksen päättävälle ikäluokalle voidaan tarjota mahdollisuus lukio- tai ammatillisiin opintoihin. Lisäksi ammatillisen peruskoulutuksen opiskelupaikkoja varataan riittävästi lukiosta ammatilliseen koulutukseen hakeutuville, aikaisemman koulutuksen keskeytymisen tai muun syyn johdosta ilman tutkintoa jääneille nuorille, peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta tarvitseville sekä työelämästä tai muutoin koulutusjärjestelmän ulkopuolelta tuleville ilman ammatillista perustutkintoa oleville aikuisille.

Ammatillisen koulutusjärjestelmän vaikuttavuuden, tehokkuuden ja tuottavuuden parantaminen on välttämätöntä. Koulutuksen tuottamaan osaamiseen kohdistuvat vaatimukset kasvavat samanaikaisesti, kun koulutukseen käytettävät resurssit vähenevät ja uusien opiskelijoiden yksilölliset erot kasvavat. Tämä lisää tarvetta joustavien, opiskelijan ja työelämän tarpeista lähtevien opintopolkujen rakentamiseen ja samalla edellyttää tavoitteellista oppimista tukevien monimuotoisten tukitoimenpiteiden saatavuutta. Jotta koulutuksen jatkuvasta uudistumisesta yksilöiden, työelämän ja eri alueiden muuttuvia osaamistarpeita vastaavasti pystytään huolehtimaan nykyistä pienemmillä resursseilla ja nykyistä tuloksellisemmin, ammatillisen koulutuksen järjestäjä rakenteita, oppimisympäristöjä ja toimintamuotoja sekä rahoitus- ja ohjausmekanismeja on kehitettävä ja uudistettava.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjä rakenteella luodaan edellytykset korkealaatuiselle ja kustannustehokkaalle koulutukselle sekä varmistetaan yksilöiden ja työelämän tarpeisiin vastaavien koulutuspalveluiden saatavuus maan eri osissa ja molemmissa kieliryhmissä. Tulvaisuudessa ammatillisen koulutuksen järjestäjä verkko muodostuu elinvoimaisista ja monialaisista, koko ammatillisen koulutuksen palveluvalikoiman kattavista koulutuksen järjestäjistä ja toimintaedellytyksiltään vahvoista erikoistuneista koulutuksen järjestäjistä. Alueen ammatillisen koulutuksen järjestäjillä tulee olla selkeä työnjako ja profiloituminen.

Rahoitusjärjestelmä säilytetään edelleen ylläpitäjämalliin perustuvana ja rahoitus myönnetään suoraan koulutuksen järjestäjille. Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän tulee tukea osaamisperusteisuudelle, työelämävastaavuudelle, elinikäisen oppimisen edistämiseksi, joustavien koulutuspolkujen toteuttamiselle sekä koulutusjärjestelmän laadulle, tehokkuudelle ja tuloksellisuudelle asetettavien tavoitteiden saavuttamista. Koulutuksen järjestäjien saama rahoitus perustuu ensisijaisesti suorituksiin ja tuloksiin, ei opiskeluaikaan. Ammatillisen koulutuksen korkean laadun ja vaikuttavuuden varmistamiseksi koulutuksen järjestäjien tulee kehittää johtamis- ja toimintajärjestelmiään. Tavoitteena on, että kaikilla ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on käytössään toimiva laadunhallinta ja laadun jatkuvaa parantamista tukeva järjestelmä.

4.3.2 Perussuunnitelma

Toimenpiteet

Ammatillisen koulutuksen tarjonta mitoitetaan työmarkkinoiden pitkän aikavälin tarpeiden perusteella huolehtien samalla nuorisoiäluokan kehityksen ja aikuisväestön osaamistason kannalta riittävästä alakohtaisesta ja alueellisesta tarjonnasta. Ammatillisen peruskoulutuksen tarjontaa vähennetään ja suunnataan uudestaan alueellisesti ja alakohtaisesti. Tavoitteena on hallittu koulutustarjonnan sopeuttaminen ja uudelleenkohdentaminen siten, että ammatillisen koulutuksen järjestämisen edellytykset ja riittävä saavutettavuus voidaan turvata maan kaikissa osissa. Varmistetaan ammatillisen peruskoulutuksen riittävä tarjonta kehyskauden aikana.

Perusasteen päättäneiden ja vailla toisen asteen tutkintoa tai koulutuspaikkaa olevien pääsy ammatilliseen peruskoulutukseen turvataan uudistettujen opiskelijaksi ottamisen perusteiden ja hakupalvelujen avulla. Opiskelijavalintojen uudistamista jatketaan muun muassa yhtenäistämällä ammatilliseen perustutkintoon johtavan koulutuksen pääsy- ja soveltuvuuskokeita. Yhteishaun ulkopuolisten koulutusten hakupalvelut keskitetään Opintopolku-portaaliin. Opintopolun palvelut mahdollistavat myös opiskelupaikan vaihtamiseen

liittyvän joustavan koulutukseen hakeutumisen ja opiskelijaksi ottamisen.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon rakenteellista kehittämistä jatketaan. Rakenteellisen kehittämisen toimilla tehostetaan koulutuksen järjestäjien resurssien käyttöä ja turvataan työelämän ja yksilöiden tarpeisiin vastaavan koulutuksen järjestämisen edellytykset. Järjestäjäverkkoa sopeutetaan väestönkehityksen ja ennakoitavissa olevan työvoimatarpeen perusteella tapahtuvaan koulutusvolyymin vähentymiseen ja koulutustarjonnan alueelliseen ja alakohtaiseen uudelleensuuntaamiseen. Tähän pyritään muodostamalla toimintaedellytyksiltään vahvoja monialaisia ammatillista perus- ja lisäkoulutusta tarjoavia koulutuksen järjestäjiä, jotka kykenevät vastaamaan omalla toiminta-alueellaan työelämän ja yksilöiden osaamistarpeisiin asiakaslähtöisesti ja tehokkaasti käyttäen hyödyksi koko ammatillisen koulutuksen palveluvalikoimaa sekä molempia koulutuksen järjestämis- ja tutkinnon suorittamismuotoja. Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvut uusitaan vuoden 2017 alusta lukien. Toiminnan säätely- ja ohjausprosesseja tehostetaan ja selkeytetään kehittämällä sähköistä asiointia ja tietopohjaa.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä uudistetaan vuoden 2017 alusta lukien. Uuden rahoitusjärjestelmän lähtökohtana ovat toiminnan tuloksellisuuteen ja tehokkuuteen kannustaminen sekä koulutuksen järjestäjien saaman rahoituksen vakaus, riittävyys ja ennakoitavuus. Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä uudistetaan siten, että se muodostaa selkeän ja yhtenäisen kokonaisuuden, jonka avulla voidaan tukea työelämän osaamistarpeisiin vastaamista, koko ikäluokan kouluttamista, aikuisväestön koulutustarpeita, koulutuksen läpäisyn parantamista kaikissa tutkinnon suorittamismuodoissa ja nopeampaa siirtymistä työelämään. Rahoitusjärjestelmä uudistuksella tuetaan yksilöllisten opintopolkujen muodostumista ja ammatillisen koulutuksen eri järjestämismuotojen joustavaa yhdistämistä tutkintoa suoritettaessa. Rahoituksen määräytymisperusteita uudistetaan siten, että rahoitus kannustaa aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamiseen/henkilökohtaistamiseen siten, että opiskeluajat lyhenevät, koulutusprosessit tehostuvat eikä koulutusta järjestetä tarpeettomasti.

Ammatillisen koulutuksen tutkintorakennetta ja tutkintoja kehitetään kokonaisuutena ottaen huomioon ammattitaitovaatimuksiltaan läheiset ja osaamisen kehittämisen kannalta toisiinsa kytkeytyvät tutkinnot ja kaikki tutkintotyytit (perustutkinto, ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto). Kehittämistyö tehdään tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa. Tutkintojen ja niiden välisten jatkumoiden lähtökohtana ovat alan työelämän tarpeet, siten että tutkintojen edellyttämän osaamisen tulee olla laajasti hyödynnettävissä muutenkin kuin yksittäisten työnantajien palveluksessa. Tutkintojen muodostumissäännöt määritellään niin, että joustavat valinnat eri alojen, tutkintotyyppien ja tutkintojen (ml. lukio-opinnot) välillä ovat mahdollisia työelämän ammatti- ja toimialakohtaisten ammattitaitovaatimusten asettamisessa rajoissa kaikkien tutkintotyyppien tutkinnoissa, ellei ammattialan lainsäädännöstä muuta johdu. Kaikkien ammatillisten tutkintojen ja niiden osien tuottaman osaamisen laajuus määritellään ECVET-pisteisiin perustuvina osaamispisteinä riippumatta tutkinnon suorittamismuodosta. Tutkintojen perusteet laaditaan rakenteistettuun ja sähköiseen muotoon. Rakenteistettuja ja sähköisiä tutkinnon perusteita ja Opintopolun palveluja hyödynnetään yksilöllisten opintopolkujen rakentamisessa.

Koulutuksen työelämävastaavuuden varmistamiseksi työpaikalla tapahtuvan opiskelun roolia sekä työvaltaisten oppimisympäristöjen ja opetusmenetelmien käyttöä vahvistetaan ja niiden toteuttamismahdollisuuksia ammatillisessa koulutuksessa monipuolistetaan. Työpaikkaohjaajien riittävä koulutus ja opettajien työelämäjaksot turvataan. Osana nuorisotakuun toimenpidekokonaisuutta kehitetään koulutusta ja työtä joustavasti yhdistäviä perustutkinnon suorittamisen tapoja, joissa hyödynnetään nykyistä laajemmin ja monipuoli-

lisemmin työvaltaisia opiskelumenetelmiä, työpaikalla tapahtuvaa opiskelua sekä koulutuksen eri järjestämismuotoja. Onnistuneiden koulutuspolkujen rakentamiseksi ja tutkintojen suorittamisen edistämiseksi samalla vahvistetaan myös opinto-ohjausta ja muita ohjaus- ja tukipalveluja.

Virtuaaliset oppimisympäristöt ja digitaaliset oppimiskäsitteet tarjoavat mahdollisuuksia tehostaa ja joustavoittaa ammatillisen koulutuksen oppimisprosesseja, lisätä koulutuksen kustannustehokkuutta sekä turvata koulutuksen alueellista saatavuutta. Tarkoituksena on kehittää ja käyttöönottaa eri koulutusaloille soveltuvia ja laajasti hyödynnettävissä olevia digitaalisia oppimisympäristöjä ja niiden tueksi pilviteknologiaan perustuvia standardoituja opetusmateriaalien ja palveluiden markkinapaikkoja sekä erilaisissa oppimisympäristöissä, kuten työpaikoilla tapahtuvaa oppimista tukevia toimintamalleja ja apuvälineitä (esim. mobiilioppimiskäsitteet, simulaattorit, oppimateriaalit). Tavoitteena on uusien, tieto- ja viestintätekniikkaa käyttävien pedagogisten toimintatapojen merkittävästi nykyistä laajempi ja monipuolisempi käyttö ammatillisessa koulutuksessa.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien laadunhallintaa vahvistetaan ja koulutuksen järjestäjiä kannustetaan laadun jatkuvaan parantamiseen. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien laatu järjestelmien tilaa koskevan kriteeriperustaisen itsearvioinnin tulosten pohjalta määritellään tarvittavat kehittämistoimenpiteet. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen ja oppisopimuskoulutuksen sekä näyttötutkintojärjestelmän laadunhallintaa kehitetään osana ammatillisen koulutuksen laadunhallinnan kokonaisuutta. Ammatillisen peruskoulutuksen oppimistulosten seuranta-arviointia ja siihen kytkeytyvää sähköistä seuranta- ja palautejärjestelmää kehitetään edelleen niin, että arviointi tukee koulutuksen laadun kehittämistä ja oppimistulosten parantamista.

Toiminnan laajuus

Ammatilliseen perustutkintoon johtavan/valmistavan koulutuksen (oppilaitosmuotoinen koulutus) uusien opiskelijoiden määrän arvioidaan kehittyvän seuraavasti:

Ammatilliseen perustutkintoon johtavan/ valmistavan koulutuksen uudet opiskelijat¹⁶

	2012 toteuma	2013 toteuma	2014 arvio	2015 arvio	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
Oppilaitosmuotoinen koulutus yhteensä	61 429	60 793	61 000	61 000	60 000	55 000	55 000	55 000
* perustutkintoon johtava koulutus	49 381	47 204	45 500	45 500	45 000	42 000	42 000	42 000
* näyttötutkintoon valmistava koulutus	12 048	13 589	15 500	15 500	15 000	13 000	13 000	13 000

¹⁶ Vuodesta 2017 lukien arviot ovat suuntaa-antavia johtuen rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanon valmisteluvaiheesta.

Oppilaitosmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen rahoituksen perusteena olevan opiskelijamäärän, joka sisältää perustutkintoon johtavan ja näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen sekä ammatillisen peruskoulutuksen yhteydessä järjestettävien valmentavien koulutusten opiskelijat, arvioidaan kehittyvän seuraavasti:

Ammatillisen peruskoulutuksen rahoituksen perusteena oleva opiskelijamäärä¹⁷

	2012 toteuma	2013 toteuma	2014 toteuma	2015 arvio	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
Oppilaitosmuotoinen koulutus	148 971	149 640	149 750	148 600	147 700	136 450	136 450	136 450

4.3.3 Kehysehdotus

- ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon rakenteellisen kehittämisen toimien ja muutosprosessin hallitun läpiviemisen tukeminen
- virtuaalisten oppimisympäristöjen ja digitaalisten oppimiskäytäntöjen kehittäminen
- Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen tilojen peruskorjaus- ja muutostyöt sekä kaluston uusiminen

4.4 Aikuiskoulutus

4.4.1 Tavoitteet

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Tavoitteeksi asetetaan, että vuonna 2016 25–64 -vuotiaista 27 prosenttia osallistuu aikuis-koulutukseen tiedusteluhetkeä edeltäneen neljän viikon aikana ja 18–64 -vuotiaista vähintään 60 prosenttia edeltäneen 12 kuukauden aikana. Tavoitteena on, että mikään osa aikuisväestöstä ei jää pysyvästi aikuiskoulutuksen ulkopuolelle.

Aikuiskoulutuksen merkitys yritysten kilpailukykyä ja kasvua tukevana toimintona tulee kasvamaan. Tätä kautta aikuiskoulutus tukee entistä monipuolisemmin korkean työllisyyden tavoitteita. Aikuiskoulutuksen ajankohtaisia haasteita ovat elinkeinoelämän rakenne-muutokset mm. ICT- ja metsäsektorilla ja pitkästä taantumasta johtuva korkealla pysyvä työttömyys. Ammattien ja työn sisällöt muuttuvat, samoin pysyvien palkkatyösuhteiden rinnalla erilaiset epätyypilliset työsuhteet ja yrittäjyyden muodot yleistyvät. Elinkeinoelämän uusiutuminen ja yritysten kasvu edellyttävät yrityksiltä kansainvälistymistä. Aikuiskoulutuksen tulee vastata entistä paremmin sekä korkeasti koulutettujen työnhakijoiden ja kasvuhakuisten pk-yritysten tarpeisiin ja samalla heikommassa asemassa työmarkkinoilla olevien, kuten pitkäaikaistyöttömien tarpeisiin. Koulutuksen tulee reagoida entistä nopeammin ja tehokkaammin toimintaympäristön muutoksiin. Julkisen talouden menosäästöt ja toiminnan sopeutus edellyttävät aikuiskoulutukselta lisääntyvää tehokkuutta ja vaikutta-vuutta.

¹⁷ Vuodesta 2017 lukien arviot ovat suuntaa-antavia johtuen rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanon valmisteluvaiheesta.

Vapaan sivistystyön oppilaitoskenttä tuottaa mahdollisuuden kaiken ikäisille ihmisille oppimisen kautta vaikuttaa omaan hyvinvointiinsa. Vapaan sivistystyön kasvava merkitys tunnistetaan aikuisten ja seniorikansalaisten osaamisen ja hyvinvoinnin edistäjänä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Koulutusjärjestelmän tehokkuutta parannetaan ohjaamalla tutkinnon suorittaneet aikuis-koulutukseen. Koulutuksen lainsäädännöllä, ohjauksella ja rahoituksella nopeutetaan opiskeluaikoja ja edistetään koulutuksen ulkopuolella opitun tunnistamista ja tunnustamista kaikessa koulutuksessa.

4.4.2 Perussuunnitelma

Toimenpiteet

Vuonna 2013 valmistuneiden aikuiskoulutustutkimuksen ja kansainvälisen aikuistutkimuksen tulosten pohjalta käynnistetään lisätoimenpiteet osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Toteutetaan valtakunnallinen ohjelma aikuisten perustaitojen parantamiseksi niin, että taidoiltaan heikkojen osuus vähenee.

Riittävän, todennetun osaamisen osoittaneille oikeustulkeille luodaan rekisteri Opetushallituksen yhteyteen.

Vapaa sivistystyö

Otetaan käyttöön vapaan sivistystyön uudistettu rahoitusjärjestelmä, joka parantaa rahoituksen ennakoitavuutta sekä koulutustarjonnan suunnitelmallista kehittämistä ja kohdentamista. Kehitetään vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjäjärakennetta.

Opintoteliavustuksilla tuetaan koulutuksessa aliedustettujen osallistumismahdollisuuksia koulutukseen. Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa vahvistetaan maahanmuuttajien kotoutumista edistävää koulutusta.

Ammatillinen aikuiskoulutus

Julkisesti tuetun ammatillisen aikuiskoulutuksen rahoituksen väheneminen noin neljänneksellä (omaehtoinen noin kolmanneksella ja työvoimakoulutus noin kymmenesosalla) tulee vaikuttamaan merkittävästi aikuisten osaamispalveluiden saatavuuteen ja niiden toteuttamistapaan. Valtionosuusrahoitteisessa ammatillisessa aikuiskoulutuksessa rahoituksen vähenemisen vaikutuksia pyritään madaltamaan uudistamalla koulutuksen järjestäjäverkkoa ja ammatillisen aikuiskoulutuksen rahoitusta. Koulutuksen järjestäjäjärakennetta kootaan nykyistä vahvemmiksi toimijoiksi siten, että toiminta voidaan toteuttaa tehokkaammin. Samanaikaisesti toisen asteen ammatillisen aikuiskoulutuksen rahoitusta muutetaan siten, että suurin osa koulutuksen järjestäjille osoitetusta rahoituksesta kohdennetaan suoritettujen tutkinnon osien ja tutkintojen perusteella. Rahoitusuudistuksen keskeinen tavoite on parantaa henkilökohtaistamisprosesseja ja kannustaa nykyistä nopeampaan tutkinnon suorittamiseen.

Aikuiskoulutusjärjestelmän toiminnallista ohjausta ja rahoitusohjausta vahvistetaan, jotta koulutus reagoi nykyistä paremmin muuttuviin tilanteisiin ja tarpeisiin.

Kaikkien asiakasryhmien tarpeet huomioidaan aikuiskoulutuksessa myös vähenevän resurssikehityksen oloissa. Ammatillista aikuiskoulutusta kehitetään kokonaisuutena yli hallinnonalarajojen ja yhteistyössä työelämän toimijoiden kanssa.

Näyttötutkintojärjestelmää kehitetään.

Kehitetään nuorten oppisopimuskoulutuksen toimintamalleja ja oppisopimuskoulutuksen laatua.

Korkeakoulujen aikuiskoulutus

Korkeakoulututkinnon jälkeistä koulutusta kehitetään niin, että sillä voidaan tukea mm. uusien työnkuvien ja asiantuntija-alojen syntymistä ja korkeakoulutettujen erikoistumista. Tuetaan ja seurataan korkeakoulujen uusien erikoistumiskoulutusten kehittämistä ja toteuttamista.

Monipuolistetaan avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaa. Edistetään nykyistä joustavampaa hakijoiden valitsemista yhteishaun ulkopuolella tutkinto-opiskelijoiksi avoimessa korkeakouluopetuksessa suoritettujen opintojen perusteella. Lisätään avoimesta korkeakouluopetuksesta tutkintoon etenevien määrää.

Opetustoimen henkilöstökoulutus

Valtio rahoittaa koulutuspoliittisesti merkittävää opetustoimen henkilöstökoulutusta. Opetustoimen henkilöstökoulutuksella edistetään työyhteisöjen uudistumista. Koulutuksella parannetaan henkilöstön ammatillisia valmiuksia kohdata erilaisia oppijoita, ennaltaehkäistään syrjäytymistä, uudistetaan pedagogista osaamista ja päivitetään oman alan tuntemusta. Lisäksi sillä edistetään ammatissa tarvittavaa työelämätietoutta, työssä tarvittavaa digitaalista osaamista sekä toimintaa erilaisissa oppimisympäristöissä.

Valtion rahoittaman opetustoimen henkilöstökoulutuksen vaikuttavuutta edistetään koamalla kehittämistä laajemmiksi ohjelmiksi. Ohjelmien toimeenpanossa hyödynnetään avointa verkostoyhteistyötä sekä tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuuksia. Kaikessa täydennyskoulutuksessa hyödynnetään myös uutta tutkimustietoa.

Vuonna 2010 käynnistetty Osaava-ohjelma päättyy vuonna 2016.

Maahanmuuttajataustaisen ja maahanmuuttajien opetuksessa toimivan opetushenkilökunnan osaamista vahvistetaan SPECIMA-koulutuksella.

Ammatillinen lisäkoulutus, oppisopimuskoulutus ja vapaa sivistystyö¹⁸

Aikuiskoulutuksen keskimääräisten rahoituksen perusteena olevien suoritemäärien arvioidaan kehittyvän seuraavasti:

	2012	2013 arvio	2014 arvio	2015 arvio	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
Oppilaitosmuotoinen ammatillinen lisäkoulutus	16 016	16 000	15 800	15 600	15 600	11 500	11 500	11 500
Oppisopimusmuotoinen ammatillinen peruskoulutus	15 860	13 252	14 500	15 500	16 500	14 500	14 500	14 500
Oppisopimusmuotoinen ammatillinen lisäkoulutus	28 805	21 868	22 120	22 120	19 650	18 150	18 150	18 150
Ammatilliset erikoisoppilaitokset	296 840	268 856	268 940	221 530	221 530	0	0	0
Vapaa sivistystyö								
Kansalaisopistot	2 259 249	2 265 864	2 280 815	1 793 625	1 793 625	1 696 111	1 696 111	1 696 111
Kansanopistot	308 560	305 786	296 202	255 187	255 187	241 313	241 313	241 313
Opintokeskukset ¹⁹								
Opintokerhot	294 078	276 587	280 448	255 000	-	-	-	-
Muu opintotoiminta	267 015	269 606	272 420	166 358	182 364	172 449	172 449	172 449
Kesäyliopistot	103 231	101 877	104 449	55 747	55 747	52 716	52 716	52 716

4.4.3 Kehysehdotus

Oppisopimuskoulutukseen kohdistuvien säästöjen uudelleen kohdentaminen siten, että vähennykset voidaan toteuttaa suunnitelmallisesti toisen asteen koulutuksen rakenteellisen kehittämisen linjausten ja päätösten mukaisesti vuonna 2017.

Yhdistämis päätöksen tehneiden koulutuksen järjestäjien tukeminen rakenteellisen kehittämisen avustuksilla, jotta aikuiskoulutuskentän rakenteelliset uudistukset saadaan toteutettua nopealla aikataululla.

Rahoituksen kohdentamien vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien aikuisten kouluttamiseen, jotta nuorten aikuisten osaamisohjelmassa ja aikuisten osaamisperustan vahvistamista koskevassa ohjelmassa luodut monet uudet toimintamallit vähäisen pohjakoulutuksen omaavien aikuisten motivoinniksi koulutukseen ja koulutuksessa menestymisen tukemiseen säilyvät. Työmarkkinoilla toimii edelleen noin 300 000 aikuista, joilla ei ole perusasteen jälkeistä tutkintoa.

¹⁸ Oppilaitos- ja oppisopimusmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen suoritteina ovat valtionosuusrahoituksen perusteena olevat opiskelijatyövuosi ja oppisopimusopiskelija. Ammatillisten erikoisoppilaitosten suoritteena on opiskelijatyöpäivä. Luvuissa ei ole mukana nuorten aikuisten osaamisohjelman (2013–2016) opiskelijatyövuosia ja oppisopimusopiskelijoita. Vapaan sivistystyön suoritteina ovat valtionosuuden perusteena olevat suoritteet (opetustunti, opiskelijaviikko ja opintokerhotunti)

¹⁹ HUOM: opintokeskusten rahoitusjärjestelmä muuttuu 2016.

4.5 Korkeakouluopetus ja tutkimus

4.5.1 Tavoitteet

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

- Yliopistot ja ammattikorkeakoulut edistävät toiminnallaan suomalaista kilpailukykyä, hyvinvointia ja sivistystä sekä kestäväää kehitystä. Toiminta on korkealaatuista, kansainvälistä, vaikuttavaa, eettistä ja tukee monikulttuurisen yhteiskunnan kehitystä.
- Korkeakoulu- ja tutkimusjärjestelmän kehittämisellä tuetaan sitä, että Suomen tiede nousee laadultaan ja vaikuttavuudeltaan johtavien tiedemaiden tasolle. Suomen tieteen kansainvälinen taso, tieto- ja osaamis pohja vahvistuvat, sekä kansantalouden innovaatiokapasiteetti kasvaa.
- Korkeasti koulutetun työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus turvataan.
- Korkeakoulutuksen ja korkeakoulututkimusten sisältöä kehitetään määrällisesti ja laadullisesti paremmin yhteiskunnan ja työelämän muuttuvia tarpeita vastaaviksi. Opintoprosesseja kehitetään siten, että työurat pitenevät.
- Edistetään tutkimusaineistojen, tutkimustulosten ja osaamisen laajaa hyödyntämistä mukaan lukien kaupallistaminen. Tieteen, tutkimuksen ja tietovarantojen avoimuutta lisätään.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Korkeakoululaitos muodostuu kansainvälisesti vetovoimaisista omille vahvuusaloilleen profiloituneista yliopistoista ja ammattikorkeakouluista, jotka vastaavat monipuolisesti yhteiskunnan ja työelämän tarpeisiin yhteistyössä tutkimuslaitosten ja muiden toimijoiden kanssa. Yliopistojen tehtävissä korostuu tieteellinen tutkimus ja siihen perustuva opetus sekä valtakunnallinen vaikuttavuus. Ammattikorkeakoulujen opetus- ja tutkimus- ja kehitystyön tehtävissä korostuu erityisesti työelämäyhteydet ja aluevaikuttavuus.

4.5.2 Perussuunnitelma

Toimenpiteet

Nopeampaa siirtymistä toisen asteen opintojen jälkeen korkeakouluopintoihin tuetaan korkeakoulujen opiskelijavalintajärjestelmän uudistamisella. Samalla saatetaan loppuun vuosina 2014–2015 hakijasuman purkamiseksi toteutettu yhteensä noin 3 000 aloituspaikan määräaikainen lisäys.

Korkeakoulujen opiskelijavalintojen uudistuksen toisessa vaiheessa korkeakoulujen yhteishaku rajataan ensimmäistä paikkaansa hakeville. Uusien säädösten mukainen haku otetaan käyttöön keväällä 2016 valittaessa opiskelijoita syksyllä 2016 alkavaan koulutukseen. Muille hakijoille kehitetään muita väyliä hakeutua tutkintoon johtavaan koulutukseen tai hankkia tarvitsemaansa lisäkoulutusta.

Käynnistetään toimenpiteitä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa ympärivuotisen opiskelun mahdollistamiseksi hyödyntäen erityisesti digitaalisia oppimisympäristöjä. Digitaalisuuden mahdollisuuksien hyödyntämisen rinnalla huolehditaan laajemminkin oppimisen innostavasta kulttuurista ja opetusmetodien uudistamisesta.

Korkeakoulujen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ulottuvuuksia selvitetään tutkimuksellisesti. Tavoitteena on korkeakoulujen vaikuttavuutta kuvaavan tietopohjan muodostaminen, jota voidaan hyödyntää korkeakoulujen ohjauksessa ja strategiatyössä. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen profileita selkeytetään, yhteistyötä lisätään ja koulutustarjonnan tarpeettomia päällekkäisyyksiä puretaan laadukkaampien, vahvempien ja vetovoimaisempien yksiköiden ja niiden innovaatiokyvyn vahvistamiseksi sekä osaamiskeskittymien synnyttämiseksi. Suomen Akatemia kohdentaa kansainvälisen arviointipaneelimenettelyn avulla yliopistoille tukea, jolla nopeutetaan yliopistojen strategioiden mukaista profiloitumista tutkimuksen laadun kehittämiseksi. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut rakentavat kansainvälisiä strategisia kumppanuuksia vahvistaakseen omia painoalojaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja korkeakoulut sopivat vuosille 2017–2020 toimenpiteistä korkeakoulujen vahvempaan erilaistumiseen perustehtävien painotuksissa ja samalla arvioidaan tämän vaikutuksia korkeakoulusektoreiden työnjakoon sekä nykyisen kahden sektorin järjestelmän tarkoituksenmukaisuus ja mahdolliset muutostarpeet.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myös käynnistänyt selvityksen, jossa tarkastellaan suomalaisen korkeakoulujärjestelmän kehittämistarpeita suhteessa vertailun kannalta relevanttien maiden korkeakoulumallien kehittämissuuntiin ja toimintaympäristön muutokseen sekä tuotetaan ehdotuksia Suomen korkeakoulujärjestelmän kehittämiseen. Työ valmistuu alkuvuodesta 2015. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää korkeakoulu-uudistusten vaikutuksista arvioinnin siten, että yliopistojen osalta tulokset on vuonna 2016 toimitettavissa eduskunnalle.

Valtioneuvoston periaatepäätöstä valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistuksesta toimeenpanoa jatketaan edistämällä korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyötä monivuotisessa prosessissa vuoteen 2017 asti.

Kansallisesti ja kansainvälisesti merkittäviä tutkimusinfrastruktuureja vahvistetaan ottaen huomioon vuonna 2014 päivitetty tutkimusinfrastruktuurien tiekartta. Erityisesti edistetään yhteisiä eurooppalaisia ESFRI-tutkimusinfrastruktuureja sekä pohjoismaista yhteistyötä ja varmistetaan kansallisen laskentakapasiteetin ajantasaisuus. Kehitetään julkisten tietoaisteistojen hyödyntämistä palvelevaa tietoteknistä infrastruktuuria ja yhteisiä tietojärjestelmiä sekä organisaatio- ja sektorirajat ylittäviä palveluja.

Suunnitelmakaudella toimeenpannaan vuonna 2015 annettavan uuden arkistolain ja yksityisistä arkistoista annettavan lain edellyttämät toimenpiteet. Suunnitelmakaudella valmistuu arkistolaitokselle uusi keskusarkisto Mikkeliin.

Edistetään vahvojen ja verkottuneiden tutkimuskeskittymien muodostumista, kansainvälistymistä ja kytkeytymistä globaaleihin tutkimus- ja osaamisverkostoihin. Tutkimusrahoituksella vahvistetaan huippututkimuksen edellytyksiä, tutkimusinfrastruktuureja ja kansallisia vahvuuksia tukevaa ja synnyttävää tutkimusta (ml. strategisen huippuosaamisen keskittymät). Suomen Akatemian roolia kansainvälisen tutkimusyhteistyön vahvistajana lisätään ja huippututkimukselle turvataan hyvät toimintaedellytykset pitkäkestoisella rahoituksella. Ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystoimintaa tuetaan vahvistaen samalla niiden asemaa kansallisessa tutkimus- ja innovaatiojärjestelmässä.

Käynnistetään toimenpiteet, joilla Suomi nousee vuoteen 2017 mennessä johtavaksi maaksi tieteen ja tutkimuksen avoimuudessa ja joiden ansiosta avoimen tieteen mahdollisuudet hyödynnetään laajasti yhteiskunnassa. Keskeisiä ovat kohdennetut panostukset avoimen tieteen osaamiseen ja tietoinfrastruktuuriin valittujen painoalojen ja uusien kasvualojen vahvistamiseksi. Kehitetään yhteistyötä tarjoamalla tutkimusyhteisölle yhteisiä palveluja, parantamalla yhteentoimivuutta ja yhdenmukaistamalla tutkimuksen prosesseja.

Kansainvälisen toimintaympäristön muutokset ja yhteiskunnan monikulttuuristuminen luovat uusia odotuksia korkeakouluille ja niiden kansainvälistymiselle. Vahvistetaan korkeakoulujen roolia eurooppalaisen korkeakoulu- ja tutkimusalueen laadukkaina ja vetovoimaisina toimijoina. Korkeakoulutus- ja tutkimussektorin yhteistyötä ja läsnäoloa lisätään nousevissa talouksissa, erityisesti Kiinassa, Intiassa, Brasiliassa ja Venäjällä. Uudistuvien korkeakoulujen rahoitus pohjaa monipuolistetaan mahdollistamalla koulutusvienti ja siihen liittyen vieraskielisissä korkeakouluopinnoissa lukukausimaksut EU/ETA-alueen ulkopuolisille opiskelijoille vuoden 2016 alussa. Korkeakoulut lisäävät strategisesti merkittävien yhteistyömaiden kielten ja kulttuurien opetusta.

Toiminnan laajuus

Ammattikorkeakouluopetus

Ammattikorkeakoulujen tutkintomäärien arvioidaan kehittyvän seuraavasti:

	2011	2012	2013	2014 arvio	2015 arvio	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
Ammattikorkeakoulututkinnot	21 312	22 212	22 800	22 060	22 000	21 900	20 700	21 000	21 000
Ylemmät amk-tutkinnot	1 521	1 708	1 948	2 000	2 200	2 300	2 400	2 500	2 500

Ammattikorkeakoulujen aloittajamääriä on vähennetty 2 030 aloituspaikalla vuonna 2013. Vähennykset on suunnattu erityisesti kulttuurialalle, matkailu-, ravitsemis- ja talousalalle sekä tekniikan ja liikenteen alalle. Sosiaali- ja terveysalalla on lievää koulutuksen lisäystarvetta. Ammattikorkeakoulujen sisäänottoa on lisätty kertaluonteisesti yhteensä 1 493 aloittajalla vuosina 2014–2015 (2014:728, 2015: 765) hakijasuman purkamiseksi.

Yliopistot

Yliopistojen tutkintomäärien arvioidaan kehittyvän seuraavasti:

	2011	2012	2013	2014 arvio	2015 arvio	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
Alemmat kk-tutkinnot	13 275	13 014	13 017	14 200	14 200	14 200	14 400	14 500	14 800
Ylemmät kk-tutkinnot	12 515	13 829	14 444	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 400
Tohtorin tutkinnot	1 653	1 649	1 724	1 635	1 635	1 635	1 600	1 600	1 600

Yliopistojen koulutustarjonnan kokonaisvolyymi säilytetään nykyisellä tasolla. Yliopistojen sisäänottoa on lisätty kertaluonteisesti yhteensä 1 507 aloittajalla vuosina 2014–2015 (2014:772, 2015: 735) hakijasuman purkamiseksi. Kolmannen syklin kehittämisessä painopistettä siirretään tutkijankoulutuksesta tohtorintutkinnon jälkeisen tutkijanuran vaiheeseen.

4.5.3 Kehysehdotus

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen

- Vahvistetaan Tutkimus- ja innovaationeuvoston 5.11.2014 linjauksen mukaisesti tutkimuksen pitkäjänteisyyttä kasvattamalla Suomen Akatemian myöntövaltuutta ja tutkimusinfrastruktuurien rahoitusta.
- Vahvistetaan ammattikorkeakoulujen tki -toiminnan edellytyksiä pysyvällä lisämäärärahalla.

Tietojärjestelmät ja tietoaineiston vapaa saatavuus (sisältää HO, tietovarantojen avaaminen)

- Digitaalisten kulttuuriperintöaineistojen ja tutkimuksen tietoaineistojen hallinnan, jakelun ja säilyttämisen tieto- ja palveluinfrastruktuuria kehitetään Kansallinen digitaalinen kirjasto -hankkeessa (KDK) ja Avoimen tieteen ja tutkimuksen -hankkeessa (ATT). Hankekokonaisuus tuo kulttuurin ja tutkimuksen aineistot saataville ja säilyttää ne ymmärrettävinä, mahdollistaa niiden käytön palveluinnovaatioissa sekä edistää tiedon yhteiskäyttöä ja avoimuutta. Arkistolaitoksen nykyisen VAPA-palvelun (valtionhallinnon sähköisen aineiston vastaanotto- ja palvelujärjestelmä) korvaava käyttäjäystävällisempi, avoimempi ja kustannustehokkaampi uusi sähköisten viranomaisaineistojen arkistoinnin ja säilytyksen palvelujen kokonaisuus huomioi valtionhallinnon ja tutkimuksen kokonaisarkkitehtuurien yhteentoimivuuden edistämisen ja palvelujen koko elinkaaren digitalisoitumisen.
- Kansallisarkiston uusi keskusarkisto Mikkelissä ja siihen liittyvä aineistohallintajärjestelmä valmistuu suunnittelukaudella.
- Laskentakapasiteettiin panostamalla varmistetaan tutkijoiden toimintaedellytykset ja yhteistyömahdollisuudet sekä Suomen kilpailukyky. Tietoaineistojen kasvaminen ja big data -menetelmien kehitys tuovat yhä useammalle tieteenalalle tarpeen hyödyntää suurteholaskentaa. Suurteholaskentaan ja raskaisiin datan analyysitarpeisiin tarvittava tietojärjestelmä tilataan vuoden 2016 aikana siten, että varaudutaan vuosina 2016–2018 hankinnasta ja laitteen ylläpidosta sekä käyttökuluista valtiolle aiheutuviin menoihin.

4.6 Opintotuki

4.6.1 Tavoitteet

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Opintotukitoiminnan tavoitteena on opintojen aikaisen toimeentulon turvaaminen taloudellisen tuen tarpeessa oleville päätoimisille opiskelijoille. Opintotukijärjestelmää kehitetään koulutuspoliittisten tavoitteiden pohjalta koulutusasteiden ja opiskelijoiden välisen tasa-arvon ja tehokkaan tutkinnon suorittamisen edistämiseksi. Opintotuen mitoitus on tarpeen tarkistaa säännöllisesti, jotta se olisi tasoltaan riittävä ja edistäisi opintoihin hakeutumista ja päätoimista opiskelua. Opintotukea ja muita toimeentulon turvaamiseen tarkoitettuja tukimuotoja tulee tarvittaessa yhteen sovittaa omaehtoiseen koulutukseen hakeutumisen edistämiseksi ja opintotuen riittämättömyydestä aiheutuvien opintojen keskeyttämisen vähentämiseksi.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Opintotuen tarkoituksena on turvata opiskelun aikainen perustoimeentulo. Opintotukea kehitetään siten, että se nykyistä paremmin mahdollistaa tutkinnon suorittamisen tavoiteajassa. Toisen asteen koulutuksen opintotuen tarveharkintaa lievennetään ja tasoa parannetaan.

Opintotuen käyttöaste ja saajamäärät

Opintotuen saajat	2012 (tot)	2013 (tot)	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lukiot	28 950 (27 %)	27 786 (25 %)	26 500 (25 %)	26 500 (25 %)	25 800 (25 %)	25 500 (25 %)	25 500 (25 %)	25 500 (25 %)
Ammatillinen oppilaitosmuotoinen perus- ja lisäkoulutus*	107 670 (64 %)	107 172 (65 %)	104 000 (63 %)	110 000 (67 %)	112 500 (68 %)	112 500 (68 %)	112 500 (68 %)	112 500 (68 %)
Ammattikorkeakoulut	90 474 (69 %)	89 283 (70 %)	90 000 (69 %)	90 500 (69 %)	90 500 (69 %)	90 500 (69 %)	90 500 (69 %)	90 500 (69 %)
Yliopistot	89 536 (62 %)	88 094 (62 %)	90 000 (62 %)	90 500 (63 %)	90 500 (63 %)	90 500 (63 %)	90 500 (63 %)	90 500 (63 %)

Taulukossa on arvioitu opintotuen saajamäärän kehitys ja suluissa arvioitu opintotuen saajien % -osuus opiskelijamääristä (nuorten lukiokoulutus, ammatillisen oppilaitosmuotoisen peruskoulutuksen ja lisäkoulutuksen laskennallinen opiskelijamäärä* tai läsnä olevista korkeakouluopiskelijoista (ammattikorkeakoulut, yliopistot). Taulukkoon eivät sisälly muussa kuin mainitussa oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa opiskelevat tai ulkomaisissa oppilaitoksissa opiskelevat opintotuen saajat. Opiskelijamäärissä ei ole mukana opiskelijoita, jotka ovat koulutuksessa, joka ei kuulu opintotuen piiriin (lukiokoulutuksen aineopiskelijat, oppisopimuskoulutuksen opiskelijat)* uusi määritelmä 2012)

4.6.2 Perussuunnitelma

Toimenpiteet

Opintotuen myöntämisperusteiden selkeyttäminen

Opintotukilakiin on tehty viime vuosina lukuisia muutoksia, joiden seurauksena opintotuen määräytymisperusteet ovat erilaisia eri aikoina opintonsa aloittavilla opiskelijoilla. Tavoitteena on, että vuoteen 2020 mennessä opintotukilakia selkeytetään ja tuen myöntämisperusteita yhtenäistetään. Tutkintokohtaisia tukiaikoja voitaisiin yhtenäistää ja opintorahan määrään vaikuttavien tekijöiden määrää voitaisiin vähentää järjestelmän selkeyttämiseksi. Korkea-asteen opintotuen ja toisen asteen opintotuen myöntämisperusteissa voi olla koulutusasteista johtuvia eroavaisuuksia. Muutokset yksinkertaistaisivat myös opintotuen toimeenpanoa ja ne voitaisiin ottaa huomioon Kelassa käynnistyneessä opintotukea koskevassa tietojärjestelmä uudistuksessa. Verottajan valtakunnallista tulorekisteriä hyödynnetään opiskelijoiden omien tulojen seurannan kehittämisessä. Tavoitteena on, että takaisinperintöjen määrä vähenee.

Opintotuen myöntäminen ulkomailla tapahtuvaan opiskeluun

Ulkomailla harjoitettaviin opintoihin opintotukea myönnetään Suomen kansalaiselle 1.8.2015, jolla on:

- 1) vähintään kahden vuoden ajan opintojen alkamista edeltävän viiden vuoden aikana ollut kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta Suomessa; tai
- 2) elinolosuhteidensa perusteella muuten kiinteät siteet Suomeen, jolloin otetaan huomioon henkilön perhesuhteisiin, toimeentuloon, ammatillisiin ja muihin vastaaviin elinolosuhteisiin liittyvät seikat.

Uutta kiinteiden siteiden määritelmää sovellettaessa tulee varmistua opiskelijoiden yhdenvertaisesta kohtelusta.

Opintojen edistymisen seuranta

Opintojen edistymisen seurantakriteerit yhtenäistyivät korkea-asteella lukuvuonna 2011/2012. Lisäksi opintojen edistymisen seurannassa on lukuvuodesta 2014–2015 lähtien käytössä korkea-asteella uusi nk. 20 opintopisteen vähimmäissuoritusvaatimus. Korkea-asteen opintojen edistymisen seurannan toimivuutta on tarpeen seurata erityisesti päätoimiseen opiskeluun kannustamisen sekä tutkinnon tavoiteajassa suorittamistavoitteiden kanalta.

Syyslukukauden 2014 alusta lukien voimaan tulleet opintotuen rakenteelliset muutosten vaikutusta opintotuen käyttöön seurataan suunnittelukauden aikana. Vaikutuksia opintojen edistymiseen ja opiskeluaikoihin arvioidaan pidemmällä aikavälillä.

Muissa kuin korkeakouluissa suoritettavissa opinnoissa opiskelijan on osoitettava opintojensa edistyneen määrääjassa Kansaneläkelaitoksen edellyttämällä tavalla. Toisen asteen opintojen edistymisen seuranta kehitetään lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen erityispiirteet huomioon ottaen.

Opintotuen mitoitus

Opintorahan määriä tarkistetaan lukuvuosittain kansaneläkeindeksin perusteella.

Opintorahan määrä ja tutkintokohtainen tukiaika määräytyy korkeakoulussa sen mukaan, onko opiskelija nk. vanha opiskelija vai aloittanut ensimmäiset korkeakouluopinnot 1.8.2014 tai sen jälkeen. Uusilla opiskelijoilla yhden korkeakoulututkinnon suorittamista varten tukeen oikeuttava aika on viisi tukikuukautta lyhyempi ja opintorahan perusmäärä noin 11 % korkeampi kuin vanhoilla opiskelijoilla. Lisäksi 1.8.2014 tai sen jälkeen ensimmäisen opiskelupaikan vastaanottaneella määrääjassa korkeakoulututkinnon suorittaneella opintolainansaajalla on oikeus opintolainahyvitykseen.

Ensimmäisiä lainahyvityksiä myönnetään vuodesta 2016 lähtien lain edellyttämässä määrääjassa korkeakoulututkinnon suorittaneille. Verotuksen opintolainavähennykseen on puolestaan oikeutettu määrääjassa korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainasaaja, joka on ottanut opiskelupaikan vastaan 1.8.2005 tai sen jälkeen, mutta ennen 1.8.2014.

Korkoavustuksen tuloarvoja tarkistetaan kahden vuoden välein palkkakertoimen muutoksen mukaisesti. Seuraava korkoavustuksen tuloarvojen tarkistus tehdään 1.3.2016.

Vanhempien tuloarvoja korotettiin 1.8.2014 lukien 30 prosentilla. Tulorajoja korotetaan opintotuen rakennuudistuksen mukaisesti edelleen 1.1.2016 lukien 13 prosentilla. Tavoitteena on lisäksi, että vuodesta 2018 lähtien vanhempien tulot eivät enää vähennä lainkaan täysi-ikäisen itsenäisesti asuvan toisen asteen opiskelijan opintorahaa. Toimenpiteet ovat tärkeitä paitsi perustuslain yhdenvertaisuussääntelyn myös perustuslain 16 §:n 2 momentin sen säännöksen kannalta, jonka mukaan mahdollisuus saada muuta kuin perusopetusta on turvattava yhtäläisesti.

Opintotuen määrärahan mitoituksessa otetaan huomioon poliisin peruskoulutuksen muuttuminen korkeakoulupohjaiseksi sekä 1.8.2014 toteutetun hakijasuman puron vaikutus tuen saajamäärään.

Toisen asteen järjestäjäverkon rakennuudistuksen vaikutus opintoraha- ja asumislisämenojen mitoitukseen otetaan huomioon vuodesta 2017 lukien uudistuksen yksityiskoh- tien täsmennyttä.

Opintotuen muutoksenhaku

Opintotuen muutoksenhakulautakunta toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena Kansaneläkelaitoksen ja opintotukilautakuntien antamissa opintotukilain (65/1994) sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain (48/1997) mukaisissa päätöksissä. Lautakunnan resurssit tulee olla riittävällä tasolla suhteessa asetettuihin ratkaisutavoitteisiin. Noin kolmasosa kaikista opintotuen muutoksenhakulautakunnan päätöksistä on nk. poistopäätöksiä. Päätös joudutaan poistamaan, kun Kansaneläkelaitoksen tai opintotukilautakunnan antama lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka on ilmeisesti lainvastainen. Poistohakemusten määrän vähentämiseksi ja muutoksenhakulautakunnan työn tehostamiseksi pyritään kehittämään yhteistyössä Kelan kanssa tuen myöntämiskäytäntöjä sekä kartoittamaan mahdollisia säädösmuutostarpeita.

Koulumatkatuki

Koulumatkatuki korvaa yhdenvertaisin perustein niiden lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkakustannuksia, joilla on pitkä koulumatka ja merkittävät matkakustannukset. Suunnittelukauden aikana varmistetaan, että koulumatkatuki toimii koulutus- ja liikennepoliittisesti tarkoituksenmukaisesti joukkoliikenteen järjestämisen ja rahoitusmuotojen muuttuessa.

Vuokrakustannusten korvaamiseen tarkoitetusta avustuksesta luopuminen

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle vuokrakustannusten korvaamiseksi myönnettävästä avustuksesta sekä avustuksesta opiskelija-asuntotarkoitukseen luovutettujen valtion maa-alueiden vuokrakustannusten korvaamiseen luovutaan 2016.

Toiminnan laajuus

Opintotuen määrärahalaskennan perusteena käytettävän säännönmukaisen saajamäärän arvioidaan kehittyvän seuraavasti:

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Opintorahan saajat	238 033	234 018	254 100	243 300	246 300	246 000	246 300	246 300
Korkeakouluopiskelijat	139 900	139 233	148 400	147 300	149 300	149 300	149 300	149 300
Muut	98 133	94 785	105 700	96 000	97 000	97 000	97 000	97 000
Asumislisän saajat	153 067	153 093	165 000	160 500	160 500	160 500	160 500	160 500
Koulumatkatuen saajat	33 304	33 956	33 300	35 400	36 000	36 000	36 000	36 000

4.6.3 Kehysehdotus

Korkoavustuksen kehittäminen

Opintolainojen erääntyneet korot voidaan maksaa korkoavustuksena valtion varoista. Koska korkotaso on alhainen ja opintotuki on aiempaa lainapainotteisempaa, voitaisiin korkoavustusta kehittää edelleen turvaamaan pienituloisten opintovelallisten taloudellista tilannetta sekä ehkäisemään valtion takausvastuun kasvu. Tulorajoja voitaisiin korottaa 23 prosentilla vastaamaan alle keskituloisen palkansaajan saamaa työttömyysturvaa.

Opintorahan indeksitarkistus 2016

Opintorahan määriä korotetaan kansaneläkeindeksillä 1.8.2016 lukien. Korotus on arviolta 1,6 prosenttia.

Asumislisässä huomioon otettavan asumismenojen rajan korottaminen

Lapsettomien opiskelijoiden asumista tulee jatkossakin tukea osana opintotukea koulutuspoliittisin perustein. Asumislisäjärjestelmän etuja ovat yksilökohtaisuus ja selkeys. Järjestelmän suurimpana heikkoutena on tuen tason riittämättömyys suhteessa todellisiin asumiskustannuksiin. Suunnittelukaudella selvitetään edellytykset korottaa asumislisässä huomioonotettavaa vuokratilaa ja sen sitomista vuokraindeksiin.

Asumislisässä huomioon otettava asumismenojen raja on ollut 252 euroa kuukaudta kohti 1.11.2005 lukien. Tämän jälkeen asumislisän piirissä olevien asumiskustannukset ovat nousseet noin 30 prosenttia (2005–2012). Tämä seurauksena opiskelijat ovat joutuneet käyttämään asumiskustannuksiin muuhun elämiseen tarkoitettua opintotukea. Asumislisän asumismenoraja korotetaan 300 euroon 1.8.2016 lukien.

Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuen korottaminen

Opiskelijalounaiden enimmäishintoja on korotettu viimeksi 1.3.2012, jonka jälkeen tapahtuneen kustannuskehityksen perusteella hinnankorotuspaine on 1.3.2016 lukien vähintään viisi prosenttia. Hinnankorotustarve täsmentyy vuoden 2015 loppuun mennessä. Jos opiskelijalounaiden enimmäishintoja päätetään korottaa suunnittelukauden aikana, tulee korotus korvata ateriatuen määrää korottamalla.

Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen koulumatkatuesta annetun lain (48/1997) nojalla maksettavalla koulumatkatuella korvataan niiden opiskelijoiden matkakustannuksia, joilla on pitkä koulumatka ja merkittävät matkakustannukset. Opiskelijan käyttäessä toimivaltaisen viranomaisen toimivaltaan kuuluvaa joukkoliikennettä, koulumatkakustannukset korvataan 1.8.2015 lukien koulumatkakustannusten laskentaperusteista annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen mukaisesti. Asetuksen soveltamisala laajenee toimivaltaisten viranomaisten järjestämässä joukkoliikenteessä käytettäviin lipputuotteisiin Matkahuollon valtakunnallisen koulumatkatukilipun osuuden jäädessä pienemmälle osuudelle. Uudistuksen myötä on tarpeen seurata erityisesti toimivaltaisten viranomaisten järjestämän joukkoliikenteen matkalippujen hinnan kehitystä.

Matkalippujen kustannuskehitys sekä toisen asteen oppilaitosverkon muutokset otetaan huomioon lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatukeen varatun määrärahan mitoituksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetusta eräiden koulumatkakustannusten laskentaperusteista tarkistetaan kustannuskehityksen perusteella.

5 Kulttuuri -, liikunta- ja nuorisopolitiikka

5.1 Kulttuuri- ja taidepolitiikka

5.1.1 Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet ovat 1) Kulttuurin perustan vahvistaminen, 2) Luovan työn tekijöiden toimintaedellytysten parantaminen, 3) Kaikkien väestöryhmien kulttuuriin osallistumismahdollisuuksien tukeminen ja 4) Kulttuurin talouden ja luovan talouden vahvistaminen.

Kulttuurin merkitys yhteiskunta- ja talouskehitykseen vaikuttavana tekijänä kasvaa edelleen. Taiteen ja kulttuurin hallinnonalalla toteutettu virastorakennemuutos sekä julkisen talouden tasapainottamiseksi toteutetut sopeuttamistoimet vaikeuttavat tavoitteiden saavuttamista. Veikkausvoittovarojen osuus kulttuurin toimialan rahoituksesta kasvaa edellä mainituista syistä. Lisäksi rakennepoliittiset toimenpiteet sekä kunta- ja aluerakennetta koskevat muutokset vaikuttavat kirjasto- ja kulttuuripalvelujen järjestämiseen.

Kulttuurin kulutustarpeet ja vastaavasti taiteelliset ilmaisumuodot moninaistuvat. Taiteellista ja luovaa osaamista voidaan hyödyntää entistä enemmän luovan talouden edistämiseksi ja hyvinvointipalveluiden kehittämiseksi. Tämä monipuolistaa luovan työn tekijöiden toimeentulomahdollisuuksia, mutta ei yksin ratkaise taiteen ja kulttuurin parissa työskentelevien riittävän toimeentulon ongelmia.

Kulttuuriosallistumisessa väestöryhmien väliset osallistumiserot ovat hieman tasoittuneet aiemmista vuosikymmenistä. Haasteena on saada aktiivisuus ulottumaan kaikkiin väestöryhmiin. Tämä edellyttää kulttuuripalveluiden tasa-arvoista saatavuutta ja saavutettavuutta sekä kulttuurista osallisuutta. Kulttuuripalvelujen tuottamiseen tarvitaan uusia malleja. Osallisuus edellyttää kulttuuristen oikeuksien toteutumista ja kokemusta kulttuurin kuulumisesta kaikille.

Monikulttuurisuus lisääntyy edelleen. Se on yhteiskuntakehityksen sekä kulttuurielämän ja -politiikan voimavara. Sen realisoiduminen edellyttää ihmisten välistä aitoa vuorovaikutusta ja kohtaamista sekä sitä, että vähemmistökulttuuria edustavien mahdollisuuksia osallistua tasavertaisesti kulttuurielämään ja ylläpitää sekä kehittää omaa kulttuuriaan tuetaan ja vahvistetaan.

Digitalisoituminen lisää taiteen ja kulttuurin yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Se parantaa kansalaisten tiedonsaantia ja osallisuutta sekä kulttuurisisältöjen saatavuutta ja saavu-

tettavuutta sekä muuttaa luovien alojen markkinoiden rakennetta. Digitalisoituminen lisää myös kulttuurisisältöjen aineetonta arvoa ja sen hyödyntämismahdollisuuksia. Tarvitaan ripeitä toimenpiteitä kulttuuriaineistojen digitoimiseksi, digitaalisten aineistojen yhteen-toimivuuden edistämiseksi ja avaamiseksi kaikkien käyttöön sekä aineistojen pitkäaikaisen säilymisen (KDK-PAS) ja hyödyntämisen takaavien palvelujärjestelmien turvaamiseksi. Digitaalisten markkinoiden toimivuuden kehittämishaasteet kohdistuvat tuotannon, jakelun ja kulttuuriyrittäjyyden vahvistamiseen sekä digitoitujen aineistojen hyödyntämisen edistämiseen. Tekijänoikeudella suojattujen aineistojen käyttöä koskevan sääntelyn tulee olla toimivaa myös digitaalisessa ympäristössä. Varmistetaan, että kulttuuriviennin edistämistä koskevat toimenpiteet vastaavat alan toimijoiden tarpeisiin.

Kulttuurin toimialan toimilla voidaan vaikuttaa kestäväan kehitykseen. Kulttuuriympäristöjen kehittämisessä tärkeiksi nousevat esteettisyys, viihtyminen, hyvinvointi ja kestävä kehitys. Taloudelliset intressit ovat joskus ristiriidassa kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuuriomaisuuteen liittyvien tavoitteiden kanssa. Kulttuuriympäristöön liittyviä mahdollisuuksia toteutetaan Kulttuuriympäristöstrategian tavoitteiden mukaisesti. Erityisesti panostetaan kansainvälisten kulttuurialan sopimusten ja kansallisen maailmanperintöstrategian toimeenpanoon.

Kirjastojen rooli elinikäisen oppimisen ja luotettavan tiedon säilyttäjänä ja jakajana vahvistuu. Kirjastojen uudet toimintamuodot ja yhteistyö lähiympäristöjen muiden toimijoiden kanssa tukee pyrkimyksiä vahvistaa kaikkien kansalaisten osallisuutta ja osallistumista.

Kulttuurin yhteiskunnallisen merkityksen kasvun seuraamiseksi ja strategisen kulttuuripolitiikan vahvistamiseksi tuotetaan riittävästi päätöksentekoa palvelevaa tutkimustietoa monimuotoistuvalla toimialalla sekä seuranta- ja arviointitietoa kulttuuripoliittisten toimenpiteiden vaikuttavuudesta. Kehitetään tutkimustiedon hyödyntämiseen liittyvää osaamista.

Pohjoismaisen ministerineuvoston puheenjohtajamaana vuonna 2016 toteutetaan kulttuuriministereiden yhteistä strategiaa 2013–2020. Järjestetään puheenjohtajuuteen liittyen kulttuurin alan seminaareja.

5.1.2 Toimenpiteet ja kehusehdotukset tavoitealueittain

Tavoite 1 Kulttuurisen perustan vahvistaminen

Hallinnonalan virastojen, kansallisten taidelaitosten sekä teattereiden, orkestereiden, museoiden ja yleisten kirjastojen toiminnalle haasteena ovat julkisen talouden kestävyysvajeen aiheuttamat rakennemuutokset ja menojen uudelleen kohdistamiset.

Taiteen edistämiskeskus

Tuetaan taiteen ja kulttuurin alan toimintaedellytyksiä sekä taide- ja kulttuuripalveluiden monipuolista ja tasa-arvoista tarjontaa jakamalla apurahoja ja valtionavustuksia sekä palkkaamalla läänintaiteilijoita ja toteuttamalla kehittämishankkeita ja erityistehtäviä. Kehitetään viraston yhteydessä olevien itsenäistä päätöksentekovaltaa käyttävien taideneuvoston, toimikuntien sekä erillislautakuntien hallintoa sekä päätösten valmistelua, esittelyä ja toimeenpanoa. Luodaan edellytykset taiteen ja kulttuurin edistämiseen aluetoimipisteissä.

Kehysehdotus

- Varmistetaan avoimen tiedon ohjelman mukainen viraston tietovarannon kehittäminen ja hallinta.
- Kehitetään viraston tiedontuotantoa toimialan toiminnan vaikuttavuuden seurannan ja arvioinnin parantamiseksi.
- Vahvistetaan Taiteen edistämiskeskuksen rakennetta ja toiminnallisia edellytyksiä.

Suomenlinnan hoitokunta

Toteutetaan Suomenlinnan maailmaperintökohteen hoitosuunnitelmaa ja nelivuotista kunnostusohjelmaa kestävän kehityksen ja matkailun periaatteiden, maailmaperintöstrategian (2015) ja sopeuttamissuunnitelman 2015–2017 mukaisesti. Tarkistetaan valtion ja Helsingin kaupungin välistä huoltoliikennettä koskevaa sopimusta sekä täsmennetään maailmaperintökohteen suoja-aluetta koskevia määräytyksiä ja suosituksia. Huolehditaan ydintoimintojen laadusta sopeuttamissuunnitelman mukaisesti.

Kehysehdotus

- Varmistetaan Suomenlinnan kokonaisturvallisuus.
- Käynnistetään vuokratulojen kasvattamiseksi Länsi-Mustansaaren uudisrakennushanke.

Museovirasto

Osallistutaan kulttuuriympäristö- ja maailmanperintöstrategioiden toimeenpanoon. Oteetaan käyttöön uusi kokoelma- ja konservointikeskus.

Kehysehdotus

- Osoitetaan riittävät resurssit palvelukyvyn säilyttämiseksi.
- Käynnistetään suunnitelmat Kansallismuseon vaihtuvien näyttelyiden rakennushankkeesta.

Näkövammaisten kirjasto

Parannetaan palvelujen saatavuutta, laatua ja tehokkuutta toteuttamalla Verkkokirjastohanke ja kirjastojärjestelmä uudistus sekä lisäämällä aineistojen verkkojakelua. Kehitetään digitaalista palvelujärjestelmää yhteistyössä muiden kirjastojen kanssa siten, että muut kirjastot voivat käyttää järjestelmiä omassa asiakaspalvelussaan. Osoitetaan riittävät resurssit aineistojen lainauksesta aiheutuvista käyttökorvauksista huolehtimiseen.

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti

Vahvistetaan digitaalisten av-kulttuuriperintöaineistojen tallettamisen, digitoinnin, säilyttämisen ja saataville saattamisen kokonaishallintaa. Kehitetään mediakasvatustoimintoja sekä luokittelujärjestelmän toiminnallisuutta ja kriteeristöä. Monipuolistetaan instituutin asiakaspalvelua (erityisesti tutkimus, media- ja elokuvakasvatus) kehittämällä tietojärjestelmiä

ja verkkopalveluita sekä luomalla kumppanuuksia alan toimijoiden kanssa. Tuetaan viraston toimintojen strategista kehittämistä ja sopeuttamista toimintaympäristön muutoksiin.

Kehysehdotus

- Siirretään KAV:n elokuvien esitystoiminta elokuvateatteri Orionista Helsingin kaupungin Keskustakirjastoon.

Veikkausvoittovaroista rahoitettavat kansalliset taidelaitokset

Luodaan Kansallisgallerialle toimintaedellytyksiä kehittyä vahvaksi kansallisen ja kansainvälisen kulttuurikentän toimijaksi. Turvataan Kansallisgalleriaan talletetun kansallisomaisuuden riittävä ja tarkoituksenmukainen ylläpito ja kartuttaminen. Osallistutaan Kansallisgallerian pääomittamiseen vuoteen 2016 saakka. Vahvistetaan audiovisuaalisen kulttuurin hallinnollista rakennetta viranomaistehtävien hoitamiseksi ja alaa koskevan tilaston tuottamiseksi sekä kansainvälisen kilpailukyvyyn vahvistamiseksi.

Turvataan Suomen Kansallisopperan asema kansallisena taidelaitoksena vuosia 2015–2019 koskevan aiesopimuksen mukaisesti. Turvataan Suomen Kansallisteatterin toimintaedellytykset kansainvälisesti kilpailukyisenä päänäyttämönä ja Cultura-säätiön toimintaedellytykset valtakunnallisena venäjänkielisen väestön kotoutumista edistävänä ja koordinoivana toimijana.

Kulttuuripolitiikan sektoritutkimus

Turvataan Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cuporen edellytykset tuottaa kulttuuripoliittista päätöksentekoa palvelevaa tutkimustietoa. Vahvistetaan Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cuporen asemaa siten, että se kulttuuripoliittista päätöksentekoa palvelevan tutkimustiedon tuottamisen ohella voi tuottaa nykyistä enemmän myös kulttuuripolitiikan arviointitietoa.

Teatterit, orkesterit ja museot

Uudistetaan museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuusjärjestelmää. Säilytetään teattereiden, orkestereiden ja museoiden henkilötövuosimäärä vuoden 2014 talousarvion tasolla. Kehitetään valtionosuutta saavien toimijoiden ja ns. vapaan kentän yhteistyötä.

Taide- ja kulttuurilaitosten toimitilat

Tuetaan 14 kulttuurilaitoksen sekä -yhteisön (mukaan lukien Kansallisgalleria) toimintaedellytyksiä erillisillä tilakustannuksien varten myönnettävillä valtionavustuksilla huomioiden kustannustason nousu. Toteutetaan Hanasaaren ruotsalais-suomalaisen kulttuurikeskuksen toimitilojen perusparantaminen. Uusitut toimitilat ovat kulttuurikeskuksen käytössä vuoden 2017 kevätkaudella.

Kehysehdotus

- Varaudutaan Arkkitehtuurimuseon ja Designmuseon uusiin tilaratkaisuihin ja niihin liittyviin kustannuksiin museoiden toimialoihin liittyvien kasvavien toimintatarpeiden vuoksi.
- Senaatti-kiinteistöt rakentaa Ateneumin valmiusvarastosta ja huoltoreitistä ensimmäisen osan vuokravaikutteisesti.
- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan Tanssin talon rahoitukseen.
- Peruskorjataan Aleksanterin teatteri ja uudistetaan Savonlinnan oopperajuhlien katsomo sekä katos vuokravaikutteisesti.
- Aloitetaan Suomen Kansallisteatterin uuden osan perusparannus.
- Selvitetään keskeisten valtion rahoituksen piirissä olevien museoiden kokoelmatilavaihtoehdot valtion kiinteistöstrategian linjausten mukaisesti.
- Lisätään taide- ja kulttuurilaitosten toimitilojen yhteiskäyttöä.

Kansallinen digitaalinen kulttuuriperintö

Osallistutaan Kansallisen digitaalisen kirjaston (KDK) tieto- ja palveluinfrastruktuurin toteuttamisen kustannuksiin kulttuuripolitiikan toimialalla. Tuetaan museoiden ja kulttuuripolitiikan toimialan muiden toimijoiden kulttuuriperintöaineistojen digitointia sekä yhteentoimivuuden ja hyödynnettävyyden parantamista.

Kehysehdotus

- Avataan kulttuuriperintöalan toimijoiden digitaalisia esine-, taideteos- ja valokuvatietovarantoja sekä kulttuuriympäristön tietovarantoja laajasti saataville. Hankitaan KDK:ssa välitettävien aineistojen internetkäytön edellyttämiä oikeuksia.
- Toteutetaan digitaalisten kulttuuriperintöaineistojen pitkäaikaissäilytysjärjestelmä (KDK-PAS). Järjestelmä turvaa aineistojen säilymisen siten, että niitä voidaan tulevaisuudessa hyödyntää.

Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito

Toteutetaan Suomenlinnan nelivuotista kunnostusohjelmaa ottaen huomioon kunnossapidon kustannusten nousu. Toteutetaan tarvittavat perusparannukset ja kunnostustyöt kosteusvaurioiden korjaamiseksi ja pilaantuneen maa-aineksen käsittelemiseksi.

Kehysehdotus

- Toteutetaan kaukolämpötunnelin perusparannus saarten asukkaiden turvallisuuden parantamiseksi ja selvitetään mahdollisuudet uudistaa valtion ja Helsingin kaupungin välistä huoltotunnelia koskevaa sopimusta.

Tavoite 2 Luovan työn tekijöiden toimintaedellytysten parantaminen

Kehitetään taiteen ja kulttuurin tukimuotoja. Uudistetaan elokuvataiteen edistämistä koskeva laki ja audiovisuaalisen kulttuurin tukitoiminta alan kilpailukyvyyn vahvistamiseksi. Uudistetaan kirjastoapurahajärjestelmää määrärahan tason nostamiseksi parantamaan kaunokirjailijoiden ohella tietokirjailijoiden ja kirjallisuuden kääntäjien asemaa. Kehitetään taiteilijoiden ja näyttelyjärjestäjien yhtenäisiä ammattikäytäntöjä sekä sopimuksia näyttelyjen järjestämisestä aiheutuvien kulujen ja vastuiden jakamiseksi.

Kehysehdotus

- Parannetaan luovan työn ammattilaisten toimeentuloa kehittämällä prosenttiperiaatteen käyttöä julkisessa rakentamisessa sisällyttämällä vähintään yksi prosentti rakennuskustannuksista taiteeseen.
- Kehitetään taiteilija-apurahajärjestelmää siten, että apurahakausi takaisi taiteilijalle vähintäänkin minimitasoisen toimeentulon.

Yksityisen kopioinnin hyvitys

Järjestetään vuosittain valtion talousarvion valmistelua varten puolueeton tutkimus yksityisestä kappaleen valmistamisesta ja sen yleisyydestä hyvityksen oikean mitoituksen määrittämiseksi.

Lainauskorvaus

Kehysehdotus

- Jatketaan lainauskorvauksen tason nostamista kohti pohjoismaista tasoa.

Tavoite 3 Kaikkien väestöryhmien kulttuuriin osallistumismahdollisuuksien tukeminen

Turvataan kulttuuripalvelut lähi- ja peruspalveluina. Vahvistetaan kuntien kulttuuritoimintaa ottaen huomioon osallisuuden ja osallistumisen tukeminen sekä kulttuurin hyvinvointivaikutukset. Vahvistetaan lasten kulttuurikompetenssia parantamalla lasten taitoja, tietoja ja kokemuksia taiteesta ja kulttuuriperinnöstä sekä tukemalla lastenkulttuurikeskusten valtakunnallista kattavuutta ja vaikuttavuutta. Parannetaan taloudellisesti heikommassa asemassa olevien mahdollisuuksia nauttia taiteesta ja kulttuurista ottamalla käyttöön kulttuuri- ja harrastepassijärjestelmä.

Kehitetään maahanmuuttajien ja pääväestön välistä vuorovaikutusta taiteen ja kulttuurin avulla. Suomen venäjänkielisen väestön kulttuuripalveluja edistetään tukemalla Kulttuurisäätiön toimintaa. Valtiopäivätoiminnan 150. merkkivuoden juhlarahaston tuotoilla tuetaan suomalaisten venäjän kielen ja siihen liittyvän kulttuurin opiskelua ja opetusta.

Edistetään prosenttiperiaatteen mukaisesti taiteen käyttöä julkisessa rakentamisessa ja ympäristösuunnittelussa.

Kuntien ja alueiden kulttuuritoiminta

Kehitetään kuntien kulttuuritoiminnan edellytyksiä ja kulttuuripalveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta. Vahvistetaan taiteen ja kulttuurin aluetoimijoita sekä viranomais- ja muiden toimijoiden yhteistyötä. Tuetaan kulttuurin integroimista osaksi alue-, maakunta- ja kuntastrategioita.

Kehysehdotus

- Edistetään kuntien kulttuuritoiminnan edellytyksiä kehittämishankkeilla.
- Selvitetään paikallisen ja alueellisen kulttuurihallinnon aseman turvaamiseksi vaihtoehdot kunta-, sektori- ja järjestäjärajat ylittävien taide- ja kulttuuripalveluiden järjestämisestä alueellisina tai seudullisina palveluina.
- Uudistetaan kuntien kulttuuritoimintaa koskeva laki.
- Kehitetään kuntien kulttuuripalveluiden tuotantorakenteita yksityisen, julkisen ja kolmannen sektorin sekä kuntarajat ja hallintorajat ylittävänä yhteistyönä.

Yleiset kirjastot

Uudistetaan kirjastolaki ja päivitetään kirjastoverkon kansalliset politiikkatavoitteet. Kirjastolain uudistamisen yhteydessä arvioidaan uudelleen alueellisen kirjastotoiminnan (so. nykyiset maakuntakirjastoalueet) tehtävät ja organisointi. Kunta- ja aluerakennemuutosten myötä vähennetään nykyisten maakuntakirjastojen määrää. Edistetään kirjasto- ja tietopalvelujen alueellisesti tasavertaista tuottamista ja yleisten kirjastojen uusien palvelujen kehittämistä sekä varmistetaan painetun aineiston ohella myös sähköisten aineistojen tarjonta. Tuetaan kirjastojen erityistehtävien hoitamista ja sisältötuotantoa sekä yleisten kirjastojen tietokanta ja -aineistopalveluja. Edistetään Kansallisen digitaalisen kirjaston asiakasliittymän Finnan käyttöönottoa yleisissä kirjastoissa. Osallistutaan Helsinkiin Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuoden merkkihankkeena rakennettavan Keskustakirjaston perustamiskustannuksiin.

Kehysehdotus

- Edistetään kirjastopalveluja asukkaiden lähipalveluina tukemalla kirjastojen investointihankkeita ja kirjastotilojen kehittämistä.
- Edistetään kirjastoja koskevien politiikkatavoitteiden toteutumista kehittämishankkeilla.

Tavoite 4 Kulttuurin talouden ja luovan talouden vahvistaminen

Vahvistetaan kulttuurin ja luovien alojen toimialarakenteita. Käynnistetään audiovisuaalisen alan kannustinjärjestelmä ja selvitetään sen vaikutukset alan työllisyyteen, kilpailukykyyn ja arvioidaan järjestelmän kansantaloudellinen vaikuttavuus. Turvataan toimivalla tekijänoikeusjärjestelmällä ammatin- ja elinkeinon harjoittamisen mahdollisuudet. Tuetaan toimialan kansainvälisen yhteistyön rakenteellisia edellytyksiä, vuorovaikutusta, alan kehittämishankkeita ja toimintamalleja.

Tuetaan kansainvälisen liikkuvuuden ja kulttuurivaihdon sekä Luova Eurooppa tukiohjelmiä. Edistetään tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta ja lisensiointimarkkinoiden suju-

vuotta. Selvitetään opetuksen ja tutkimuksen tekijänoikeuskysymykset (ml. verkko-opetus). Jatketaan ja tehostetaan tekijänoikeutta koskevaa koulutusta, neuvontaa ja tiedottamista.

Kulttuuripolitiikan tunnusluvut ja tavoitteet

Taide ja kulttuuri	2012 toteuma	2013 toteuma	2014 arvio	2015 tavoite	2016 tavoite	2017 tavoite	2018 tavoite	2019 tavoite
Kulttuuriammateissa työskentelevät (työvoimatutkimus)	83 463	83 500	83 000	83 500	84 000	84 500	85 000	85 000
Valtionosuuden piirissä olevien teattereiden								
• laskennalliset henkilötövuodet	2 469	2 469	2 474	2 474	2 474	2 474	2 474	2 474
• esitysten määrä	13 467	13 047	13 000	13 000	13 000	13 000	13 000	13 000
• kävijät, 1 000 henk.	2 393	2 227	2 350	2 300	2 300	2 300	2 300	2 300
Valtionosuuden piirissä olevien orkestereiden								
• laskennalliset henkilötövuodet	1 033	1 033	1 037	1 037	1 037	1 037	1 037	1 037
• konserttien määrä	1 907	2 138	2 100	2 100	2 100	2 100	2 100	2 100
• kuulijat, 1 000 henk.	777	772	775	775	775	780	780	780
Kansallisgalleria								
• henkilöstön määrä (htv)	230	230	230	225	225	225	220	225
• näyttelykävijät, 1 000 henk.	607	472	580	460	500	520	500	540
• näyttelyt (kokoelmat- ja erikoisnäyttelyt)	19	18	18	19	17	17	15	17
Suomen Kansallisoopperan								
• kuukausipalkkaisen henkilöstön määrä	532	527	530	530	525	525	520	520
• esitysten määrä	283	274	238	280	350	350	350	350
• yleisökontaktit, 1 000 henk.	278	280	280	280	28	260	260	260
Suomen Kansallisteatterin								
• henkilöstön määrä	326	326	325	325	320	320	320	320
• esitysten määrä	698	641	650	700	700	700	700	700
• yleisökontaktit, 1 000 henk.	185	176	170	175	175	175	175	175
Valtionosuuden piirissä olevien museoiden								
• henkilötövuodet	1 183	1 183	1 183	1 183	1 183	1 183	1 183	1 183
• kävijät (sis. myös päätoimisesti hoidetut museot), 1 000 henk.	5 183	5 439	5 400	5 400	5 400	5 400	5 400	5 400
Kotimaisten elokuvien								
• teatteriensi-illat (ml. dokumentit ja tuntiset)	35	38	28	28	28	28	28	28
• katsojat elokuvateattereissa, 1 000 henk.	2 362	1 819	1 600	1 600	1 600	1 600	1 600	1 200
Yleiset kirjastot								
• kokonaislainaus, 1 000 kpl	94 908	92 766	93 000	93 000	93 000	94 000	95 000	96 000
• fyysiset kirjastokäynnit, 1 000 kpl	52 838	51 293	52 000	52 000	52 000	53 000	54 000	55 000
• verkkokäynnit, 1 000 kpl	58 161	53 232	54 000	55 000	55 000	55 000	56 000	57 000

5.2 Liikunta

5.2.1 Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Liikuntapolitiikan tavoitteita ovat liikunnan yhdenvertaisen saavutettavuuden ja liikunnallisen elämäntavan edistäminen, väestön osallisuuden vahvistaminen sekä liikunta-alan osaamisen ja tietopohjan vahvistaminen. Liikuntapolitiikan keinoin vaikutetaan ennaltaehkäisevästi hyvinvointi- ja terveysongelmien syntyyn, työ- ja toimintakyvyn ylläpitoon ja vahvistetaan kansalaisyhteiskuntaa. Liikunnan ja huippu-urheilun kansantaloudellinen painoarvo on nouseva.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa liikuntapolitiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta ja kehittämisestä sekä liikunnan yleisten edellytysten luomisesta valtionhallinnossa. Kunnat luovat edellytyksiä paikallistasolla kunnan asukkaiden liikunnalle järjestämällä liikuntapalveluja eri kohderyhmät huomioon ottaen, tukemalla kansalaistoimintaa ja rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja. Liikunnan järjestämisestä vastaavat liikunta- ja urheiluseurat sekä muut paikalliset toimijat. EU:n koulutus-, nuoriso- ja liikunta-alan Erasmus+ -ohjelman puitteissa eurooppalainen yhteistyö urheilun alalla lisääntyy.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet ovat:

1. Liikunta on yhdenvertaisesti saavutettavissa

Yhteiskunnan erilaistuminen ja eriarvoistuminen näkyvät myös liikunnassa. Julkisen talouden kiristyminen, kuntarakenteen muutokset ja kaupungistuminen vaikuttavat liikuntapalveluiden tarjontaan. Kuntakohtaiset vaihtelut liikunnan järjestämisessä ja strategisessa suunnittelussa ovat kasvaneet. Kunnat tai kuntien määräysvallassa olevat yhteisöt omistavat 75–80 % maamme liikuntapaikoista, joista valtaosa on peruskorjausikässä. Liikuntapaikkojen kehittäminen eri väestöryhmien ja huippu-urheilun tarpeita vastaavaksi edellyttää suunnitelmallista resursointia.

Liikuntaan liittyvät yleiset trendit, jotka osin eriarvoistavat ja polarisoivat liikkujia, ovat myös vähemmistöjen yhdenvertaisuusongelmia. Maahanmuuttajat, monikulttuurisuus ja vähemmistöt näkyvät toistaiseksi riittämättömästi liikuntakulttuurin käytännöissä ja rakenteissa. Tavoitteena on vahvistaa liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna ja osana kuntien strategista suunnittelua sekä lisätä kansalaistoimintaan osallistumista etenkin sellaisilla väestöryhmillä, joiden osallistumisen esteenä ovat sosiaaliset, taloudelliset tai kulttuuriset tekijät.

	2012 tot.	2013 tot.	2014 arvio	2015 arvio	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
Liikunta on yhdenvertaisesti saavutettavissa								
Kuntien liikunnan edistämisaktiivisuus, kuvaa toiminnan suunnittelua ja johtamista/ Tea-viisari								
– koko maan väestöpainotettu keskiarvo ²⁰	62	62	65	65	70	70	75	75
Valtionavustuksilla tuetut liikuntatilat (peruskorjaus- ja uudisrakentamishankkeet)								
– uimahallit (kpl)	10	5	4	10	10	9	9	8
– liikuntahallit (kpl)	6	13	7	14	14	16	16	17
– jäähallit (kpl)	7	5	8	4	3	3	3	2
– aluehallinnon avustamat lähiliikuntapaikat (kpl)	67	52	49	65	65	65	65	65

2. Liikunta ja urheilu lisäävät osallistumista

Moniulotteinen järjestökenttä ja osallistuvat kansalaiset ovat luoneet perustan suomalaiselle liikuntajärjestelmälle. Osallisuuden lähtökohdat ovat kuitenkin murroksessa. Etenkin nuorten harrastamisen muodot ovat muuttuneet ja edellyttävät uusia liikunnan muotoja. Vaikka perinteinen seuratoiminta tavoittaa valtaosan alle 14-vuotiaista lapsista, haasteena on ylläpitää kiinnostus liikuntaan murrosiän yli. Perinteiseksi mielletyn järjestötoiminnan rinnalle syntyy nykyistä enemmän vapaiden kansalaisryhmien omaa toimintaa, joka tapahtuu järjestäytymättä erilaisissa sosiaalisissa ulottuvuuksissa. Tämä haastaa järjestötoiminnan avustuskäytäntöjä tunnistamaan kansalaistoiminnan uudet muodot ja muutokset. Tavoitteena on purkaa järjestötoiminnan hallinnollisia esteitä ja luoda edellytyksiä eri väestöryhmien liikuntatarpeet huomioivalle kansalaistoiminnalle.

	2012 tot.	2013 tot.	2014 arvio	2015 arvio	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
Liikunnan harrastaminen liikunta- ja urheiluseuroissa²¹								
7–14 -vuotiaat	55	63	63	63	64	65	66	67
15–18 -vuotiaat	35	37	37	37	38	39	40	41
19–	15	12	12	12	13	14	14	14
Kehittämistuki liikunta- ja urheiluseuroille								
Myönnetyt	380	309	378	380	410	430	450	450
Hakemukset	1 093	1 205	1 162	1 100	1 200	1 200	1 300	1 300
Lapsia ja nuoria	80 000	90 000	92 000	92 500	93 500	95 000	96 000	97 000
– tytöt (%)	45	40	40	40	40	42	42	42
– pojat (%)	55	60	60	60	60	58	58	58

²⁰ Tea-viisarijärjestelmän tunnusluku kertoo kunnan liikunnan edistämisestä 7 eri näkökulmasta (mm. johtaminen, seuranta ja voimavarat). Koko maan luku on kaikkien vastanneiden keskiarvo, joka on painotettu vastanneen yksikön väestöpohjalla.

²¹ Perustuu julkaisun Liikunnan kansalaistoiminnan tietopohja (Lehtonen & Hakonen) 2013 -raportin keskiarvoihin. Vuoden 2013 luvut perustuvat Nuorten vapaa-aikatutkimukseen 2013 (Myllyniemi & Berg) ja Eurobarometriin 2013.

Huippu-urheilu synnyttää elämyksiä, esikuvia ja fanikulttuuria. Urheilun suurtaapahtumat ovat näyteikkuna suomalaiselle tapahtumaosaamiselle ja kansalaistoimijuudelle. Suomalaisen huippu-urheilun toimintamalleja on uudistettu vastaamaan yhteiskunnan muutosta. Euroopan unioni vaikuttaa aiempaa enemmän huippu-urheiluun liittyviin kysymyksiin. Tavoitteena on lisätä suomalaisten urheilijoiden menestymistä huippu-urheilussa, vammais-huippu-urheilun integroitumista sekä parantaa Suomessa järjestettävien urheilun suurtaapahtumien vaikuttavuutta. Aktiivisella kansainvälisellä toiminnalla edesautetaan liikunnan ja huippu-urheilun eettisen perustan vahvistamista.

	2012 tot.	2013 tot.	2014 arvio	2015 arvio	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
Arvokisamitalit olympialajeissa								
– Olympiakisat, lkm	3	-	5	-	5	-	9	-
– MM-kisat, lkm	4	7		15				
– EM-kisat, lkm	3	1		6				
Avustetut urheiluakatemit, kpl	10	19	19	17	17	17	17	17
Urheiluakatemioiden kiinnittyneiden urheilijoiden määrä, I ja II -taso	n. 1 100	2 370	2 400	2 400	2 400	2 400	2 400	2 400
Dopingtestit (ADT ry)²²								
Kansallisen testausohjelman testit, yht	3 006	2 877	2 780	2 400	2 800	3 000	3 000	3 000
– kilpailun ulkopuoliset	1 570	1 453	1 425	1 200	1 400	1 500	1 500	1 500
– kilpailutestit	1 436	1 424	1 355	1 200	1 400	1 500	1500	1 500
– joista veritestejä	122	27	70	270	310	330	330	330
Urheilijaprofiilit, verinäytteet	104	245	250	300	300	300–350	350	350

3. Liikunnallinen elämäntapa yleistyy

Yhteiskunnan muutos ja teknologinen kehitys ovat vähentäneet väestön fyysistä aktiivisuutta merkittävästi. Suositusten mukaiseen liikunnan määrään yltää väestöstä vain noin puolet lapsista, kymmenesosa aikuisista ja muutama prosentti ikäihmisistä. Riittämätön liikunta näyttäytyy kansanterveydellisenä ja -taloudellisena uhkatekijänä yksilöiden kokemia haittoja unohtamatta. Heikentyvä fyysinen kunto ja vähäinen liikunta alentavat työ- ja toimintakykyä, heikentävät tuottavuutta ja kilpailukykyä sekä lyhentävät työuria. Suomessa liikkumattomuuden kustannus on lähes kaksi miljardia euroa terveydenhuollon vuotuisista kokonaiskustannuksista.

Tavoitteena on, että liikunta huomioidaan kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja sisällytetään kaikkien hallinnonalojen ja ministeriöiden toimintaan. Tavoitteena on erityisesti vaikuttaa lapsiin ja nuoriin sekä niihin kohderyhmiin, jotka liikkuvat riittämättömästi.

22 ei sisällä kansallisten tai kv-liittojen tai WADAn testejä

Liikunnallinen elämäntapa yleistyy

	2012 tot.	2013 tot.	2014 arvio	2015 arvio	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
Liikuntaa vapaa-ajalla vähintään 4 krt/vko vähintään puoli tuntia kerrallaan harrastavat²³								
8–9 -luokkalaiset yhteensä	59	61	61	63	64	65	66	67
– Pojat	61	63	63	65	65	66	68	68
– Tytöt	58	60	60	62	63	64	65	66
Lukion 1–2 -luokkalaiset yhteensä	56	59	59	62	62	62	63	63
– Pojat	58	60	60	62	62	62	64	64
– Tytöt	54	57	57	60	60	60	62	62
Ammattiin opiskelevat 1–2 -luokkalaiset yhteensä	42	44	44	46	46	46	46	46
– Pojat	44	45	45	46	46	46	46	46
– Tytöt	41	43	43	45	45	45	45	45
Vapaa-ajan liikuntaa vähintään 4 krt/vko harrastavat 15–64 -vuotiaat % (AVTK 2010)*²⁴								
Miehet	30	33	34	34	35	36	37	38
Naiset	33	34	35	35	36	37	38	39
Palvelukseen astuvien miesten juoksutestin keskiarvo (m)²⁵	2 447	2 440	2 395	2 395	2 440	2 440	2 440	2 440
Kunnossa Kaiken Ikää -ohjelma								
Hankkeet	211	229	218	220	220	220	220	220
Kunnat	103	100	89	100	100	100	100	100
Liikkujat								
– naiset (%)	65	64	63	636	62	62	61	60
– miehet (%)	35	36	37	37	38	38	39	40
Liikkujat	120 000	140 000	140 000	140 000	140 000	140 000	140 000	140 000
Liikkuva koulu -ohjelma²⁶								
Koulut	111	172	800	1 000	1 400	1 800	2 200	2 400
Oppilaat	30 000	60 000	163 000	203 750	285 000	367 000	448 000	489 000
* Kattaa % Suomen asukkaista	> 97 %	> 97 %	> 97 %	> 97 %	> 97 %	> 97 %	> 97 %	> 97 %

²³ Kouluterveyskysely. Tutkimusta ei tehty vuonna 2012. Luku perustuu vuosien 2010 ja 2011 yhdistelmäaineistoihin.

²⁴ Aikuisväestön terveyskäyttäytymiskysely, AVTK. * liikuntaa vähintään 30 minuutin ajan niin, että ainakin lievästi hengästyy tai hikoilee

²⁵ Santtila et. al. Medicine & Science in Sports & Exercise 2006, mukaillen PEHENKOS, VM-kuntotestitulokset

²⁶ v. 2012–13 koulujen määrä sisältää ainoastaan valtakunnalliset kokeiluhankkeet, kun taas v. 2015 arvio sis. kokeiluhankkeiden (330 koulua) lisäksi OKM:n määrärahasta aluehallinnon kautta rahoitetut hankkeet (520 koulua). Vv. 2012–13 oppilaiden määrä sisältää ainoastaan valtakunnalliset kokeiluhankkeet, kun taas v. 2015 arvio sis. kokeiluhankkeiden (90 000 oppilasta) lisäksi OKM:n määrärahasta aluehallinnon kautta rahoitetut hankkeet (130 000 oppilasta).

4. Tiedolla johtaminen vahvistuu liikuntapolitiikassa ja -hallinnossa

Liikunta-alan ohjauksessa ja liikuntapoliittisessa päätöksenteossa korostuvat strategisen tason ohjaus ja koordinaatio sekä toimenpiteiden vaikutusten seuranta ja arviointi. Tämä edellyttää osaamisen, asiantuntemuksen vahvistamista ja tiedon hyötykäytön lisäämistä. Tavoitteena on, että liikuntapoliittisten toimenpiteiden valmistelu sekä päätöksenteko eri tasoilla perustuvat relevanttiin tietopohjaan, kuten alan tutkimus-, selvitys- ja arviointitietoon.

Tiedolla johtaminen vahvistuu liikuntapolitiikassa ja -hallinnossa

	2012 tot.	2013 tot.	2014 arvio	2015 arvio	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
Vapaan sivistystyön toteutuneet suoritukset liikunnan koulutuskeskuksissa								
Valtakunnalliset	410 296	409 773	403 804	411 982	400 000	400 000	400 000	400 000
Valtionosuudella rahoitetut vuorokaudet %	68,2	70,5	72,6	67,9	67	67	67	67
Alueelliset	85 788	89 709	86 915	85 722	85 000	85 000	85 000	85 000
Valtionosuudella rahoitetut päivät %	61,8	63,5	62,1	61,8	62	62	62	62

5.2.2 Perussuunnitelma ja kehysehdotukset

1. Liikunta on yhdenvertaisesti saavutettavissa

Turvataan tasa-arvoiset ja yhdenvertaiset liikuntapalvelut vahvistamalla liikunnan asemaa peruspalveluna ja uudistamalla kuntiin kohdistuvaa ohjauspolitiikkaa. Avustetaan liikunta-paikkarakentamista painottaen perusparannus- ja korjaushankkeita. Huomioidaan avustuskäytännöissä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon periaatteet.

- Varmistetaan uuden liikuntalain toimeenpano.
- Vahvistetaan liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna ja osana kuntien terveyden edistämistyötä uudistamalla ohjauspolitiikkaa.
- Huomioidaan kasvava perusparannus- ja korjaustarve liikuntapaikkarakentamisen resursoinnissa.
- Tuetaan liikuntapaikkarakentamista sekä sitä koskevaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa.
- Huomioidaan yhdenvertaisuusperiaate valtakunnallisten liikuntajärjestöjen avustuspoliitikassa.
- Tuetaan liikunnan koulutuskeskusten rakentamisinvestointeja.
- Tuetaan maahanmuuttajien, vähemmistöjen ja muiden erityistä tukea tarvitsevien kohderyhmien liikuntaa erillisin tuin.

2. Liikunta ja urheilu lisäävät osallistumista

Tukemalla liikunnan kansalaistoiminnan osaamisen ja ammattimaisuuden kehittämistä sekä toimintatapojen uudistumista varmistetaan kansalaistoiminnan houkuttelevuus kaikilla toiminnan tasoilla. Kansalaistoiminnan tukemisessa otetaan huomioon liikunnan harrastusmahdollisuuksien yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. Tuetaan kansainvälisesti tavoitteellisen

huippu-urheilun menestymisedellytyksiä ja huippu-urheilun osaamisen kehittämistä. Edistetään kansainvälisten urheilun suur tapahtumien haku- ja järjestämisedellytyksiä.

- Tuetaan liikuntajärjestöjen rakenneuudistuksen toteutumista.
- Tuetaan paikallistason järjestötoiminnan edellytyksiä.
- Tuetaan liikuntajärjestöjen suoria kansainvälisiä yhteistyömahdollisuuksia ja kansainvälisiä luottamustehtäviä.
- Edistetään huippu-urheilun menestymismahdollisuuksia tukemalla huippu-urheiluyksikön toimintaa.
- Osallistutaan urheilun ja liikunnan kansainvälisten suur tapahtumien haku- ja järjestämisprosesseihin sekä olosuhteiden kehittämiseen kumppanuusajattelun mukaisesti. Suunnitelmakaudella varaudutaan Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhluvuonna järjestettävien suur tapahtumien tukemiseen.
- Tuetaan urheilun eettisyyden ja rehellisyyden vahvistamiseksi toteutettavia hankkeita.

3. Liikunnallinen elämäntapa yleistyy

Vahvistetaan toimenpiteitä, joilla edistetään fyysisen aktiivisuuden, liikuntaharrastuksen määrän sekä liikuntaintensiteetin kasvua koko elämänculussa. Toimenpiteissä huomioidaan erityisesti terveytensä kannalta riittämättömästi liikkuvat ja liikunnasta syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevat henkilöt. Vahvistetaan poikkihallinnollista yhteistyötä liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi varhaiskasvatuksessa, koulussa, työelämässä ja yksilön arkipäivässä sekä osana kokonaisvaltaista terveys- ja hyvinvointipolitiikkaa.

- Yhteensovitetaan liikunnan edistämistä valtionhallinnossa.
- Tuetaan OKM:n ja STM:n yhteisten valtakunnallisten terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan linjausten ja toimeenpanosuunnitelman toteuttamista.
- Tuetaan liikunnallisen elintavan edistämiseen tähtääviä ohjelmia koko elämänculussa.
- Otetaan huomioon liikunta-alan yrittäjyys osana luovien alojen yrittäjyiden edistämistä.

4. Tiedolla johtaminen vahvistuu liikuntapolitiikassa ja -hallinnossa

Kasvatetaan liikunta-alan osaamista ja asiantuntemusta tukemalla liikunta-alan koulutusta, tutkimusta ja tiedonvälitystä. Liikunnan toimialalla strateginen johtaminen ja ohjausjärjestelmät perustuvat tiedolla johtamisen periaatteelle, liikuntatiedon saavutettavuudelle, eri toimijoiden vuoropuhelulle sekä jatkuvalle liikuntapolitiittisten toimenpiteiden vaikutusten arvioinnille.

- Tuetaan liikuntatiedon saavutettavuuden edistämishankkeen toimeenpanoa.
- Toteutetaan valtion liikuntaneuvoston arviointi valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutuksista liikunnan alueella
- Tuetaan liikuntatieteellistä tutkimusta liikuntapolitiikan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet huomioiden.
- Myönnetään liikunnan koulutuskeskuksille vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaisia valtionosuuksia uudistettavan valtionosuusjärjestelmän mukaisesti ja korotetaan niitä kompensaaiona veikkausvoittovarojen tuloutustason alenemisesta.
- Vahvistetaan valtionavustuksia saavien yhteisöjen tavoiteohjauskäytäntöjä ja toiminnan tulosten seurantaa ja arviointia.

5. Olympiastadionin perusparannushanke

Olympiastadionin peruskorjauksen luonne kansallisena hankkeena otetaan huomioon sen rahoituksessa.

Vuonna 2012 tarveselvityksessä arvioitiin Olympiastadionin perusparannuksen kustannukset 197 miljoonaksi euroksi. Perusparannuksen suunnittelukustannuksiin on osoitettu rahoitusta vuosien 2011–2013 talousarvioissa yhteensä 12,7 miljoonaa euroa Stadionsäätiön laatiman tarveselvityksen tietoihin perustuen. Kustannuslaskelma on tarkentunut hankesuunnitelmassa ja lisäksi on noin 12 miljoonaa euroa.

Perusparannushankkeelle jo osoitetun 92,7 miljoonan euron valtionrahoituksen ylittävä osuus, enintään 11,8 miljoonaa euroa, osoitetaan vuosien 2016, 2017 ja 2018 talousarvioissa veikkausvoittovaroista.

5.3 Nuorisotyö ja -politiikka

5.3.1 Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa nuorisolain (72/2006) mukaisesti nuorisotyön ja -politiikan yleisestä kehittämisestä. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma määrittelee toimialan strategiset tavoitteet vaalikauden ajaksi. Näitä tavoitteita toimeenpannaan koordinoidusti, ja valtion nuorisoasiain neuvottelukunta seuraa ja arvioi niiden toteutumista.

Nuorisolakiin pohjautuvat nuorisotyön ja -politiikan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet ovat:

1 Nuorten aktiivinen kansalaisuus. Tavoitteena on kehittää nuorten tavoitteellista toimintaa yhteiskunnassa. Aktiivista kansalaisuutta edistetään luomalla edellytyksiä jokaiselle nuorelle omaan harrastukseen, yhteisön jäsenyyteen ja yhteiskuntaan vaikuttamiseen.

2 Nuorten sosiaalinen vahvistaminen. Tavoite on yhdessä nuorten kanssa parantaa nuorten elämäntaitoja ja ehkäistä syrjäytymistä. Työtä tehdään yhteistyössä muiden toimialojen kanssa.

3 Nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen. Tavoitteena on yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa saada nuorten elinolot samalle tasolle muiden väestöryhmien kanssa. Keskeisenä ohjelma-asiakirjana on lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma.

Vaikuttavuustavoitteiden toteuttamiseen vaikuttaa yhteiskunnan moniarvoistuminen ja monikulttuuristuminen, tieto- ja viestintäteknologian kehitys, globalisaatio ja julkisen talouden kiristymisen. Keskeistä on varmistaa, että kaikilla nuorilla, sukupuolesta ja asuinpaikasta riippumatta, on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja että heille on tarjolla tarvittava tuki kasvun ja aikuistumisen vahvistamiseksi. Nuoret toimivat järjestöissä, oppilaskunnissa ja nuorisovaltuustoissa. Samalla kuitenkin yleistyy mielipiteen ilmaisu ja vaikuttaminen uusia keinoja hyödyntäen (esim. sosiaalinen media, kulttuurinen ilmaisu, elämäntaparatkaisut). Nuorten vaikuttamistoiminnan muodot ovat yhä enenevässä määrin yksilöllisiä, ja eri osallistumisen muodot kasautuvat samoille nuorille²⁷. Nuorten järjestökiinnostus on höllentymässä, mutta aktiivisuus ei ole vähentynyt, vaan on muuttanut muotoaan. Nuoret myös ymmärtävät järjestötyön ja -toiminnan eri tavoin.²⁸

²⁷ Sami Myllyniemi (toim.) Vaikuttava osa. Nuorisobarometri 2013

²⁸ Sami Myllyniemi, Päivi Berg Nuoria liikkeellä! – nuorten vapaa-aikatutkimus 2013

Nuorisotyössä ja -toiminnassa tulee huomioida osallistumisen erilaiset muodot. Tärkeää on myös torjua suvaitsemattomuutta ja vihapuhetta ja tukea eri vähemmistöryhmiin kuuluvien nuorten identiteettiä.

Tietoyhteiskuntaosallisuuden merkitys jatkaa kasvuaan. Tämä asettaa odotuksia ja osaamisvaatimuksia nuorten parissa työskenteleville. Vaikka nuorten kanssakäyminen on aktiivista verkossa, nuoret pitävät kuitenkin tärkeänä kasvokkaista kohtaamista. Lähipalveluille on edelleen tilausta ja niitä tulee edelleen kehittää kuntakentän uudistuessa. Nuorisotyön ja -politiikan kautta edistetään kestävä kehitystä pyrkimällä torjumaan ylisukupolvista huono-osaisuuden kierrettä ja polarisaatiota. On tuettava nuoria kantamaan vastuuta yhteisöstään, mutta myös selviämään omasta arkipäivästä. Tarvitaan monialaista yhteistyötä, jossa nuorisotyöllä on paljon annettavaa.

Niukkenevien resurssien aikana tiedolla johtaminen on saanut yhä keskeisemmän sijan päätöksenteossa. Näin ollen myös nuorisotyön ja -politiikan seuraamisessa on tarpeen muokata käytettäviä seurantatyökaluja.

Tavoite ²⁹	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Nuorten aktiivinen kansalaisuus								
Nuorten aloitekanava tms. järjestelmien kattavuus kunnista	44 %	37 ³⁰ %	38 %	40 %	45 %	50 %	55 %	65 %
Nuorisovaltuustojen kattavuus kunnista	73 %	75 %	80 %	90 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Aluehallinnon kautta rahoitettu paikallinen harrastustoiminta, kerhojen määrä	4 404	4 404	4 404	5 900	5 900	5 900	5 900	5 900
Nuorisokeskusten nuorisokäyttöpäivät ³¹	341 755	393 434	395 000	395 000	395 000	395 000	395 000	395 000
Nuorten sosiaalinen vahvistaminen								
Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut, osuus kunnista	77 %	69 ³² %	69 %	70 %	75 %	80 %	85 %	90 %
Työpajojen kattavuus kunnista	82 %	86 %	86 %	90 %	90 %	90 %	90 %	90 %
Nuoria (alle 29 v) työpajoissa	14 400	14 288	14 835	14 900	14 900	14 900	14 900	14 900
Nuorten määrä, joihin etsivän nuorisotyö oli yhteydessä/joista pidempää etsivän nuorisotyön tukea tarvitsi	20 408/ 14 614	27 117/ 16 627	28 000/ 18 000	30 000/ 18 000	30 000/ 18 000	30 000/ 18 000	30 000/ 18 000	30 000/ 18 000
Etsivä nuorisotyö, kattavuus kunnista	87 %	93 %	95 %	97 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen								
Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, kattavuus kunnista	81 %	90 %	93 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

29 taulukossa esitetty kattavuus kunnissa lasketaan pl. Ahvenanmaan kunnat. Vuonna 2014

Suomessa on 320 kuntaa, joista 304 Manner-Suomessa.

30 kuntaliitosten vaikutus

31 sis. nuorisokäyttöpäivät ja majoitus/käyttövuorokaudet (aiemmin nuorisokäyttöpäivät + nuottavalmennukset)

32 kuntaliitosten vaikutus

5.3.2 Perussuunnitelma ja kehusehdotukset

Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot nuorisotyöhön

Veikkausvoittovaroin edistetään nuorisopolitiikan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukemalla mm. valtakunnallisia nuorisojärjestöjä, nuorisotyötä tekeviä järjestöjä, valtakunnallisia nuorisokeskuksia, nuorisotyön palvelu- ja kehittämiskeskuksia, sosiaalista nuorisotyötä, nuorten tieto- ja neuvontatyötä ja verkkonorisotyötä, nuorten paikallista harrastustoimintaa sekä nuorisotyön kehittämishankkeita. Lisäksi niillä rahoitetaan kuntien nuorisotoimen valtionosuudet.

Suunnitelmakaudella pyritään täsmentämään nuorisotyön veikkausvoittovarojen käyttösuunnitelmaa siten, että se palvelisi entistä tehokkaammin toimialan yleistä kehittämistä strategisten tavoitteiden mukaisesti.

Tavoitteet 2016–2019:

- Huolehditaan uudistetun nuorisolain toimeenpanosta ja siihen liittyvästä informaatio-ohjauksesta.
- Huolehditaan lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman 2016–2019 toimeenpanosta, seurannasta ja arvioinnista.
- Vahvistetaan tiedolla johtamista mm. ottamalla käyttöön nuorisotyölle ajantasainen laadullinen seurantatyökalu, jonka tuottamat tunnusluvut palvelevat päätöksentekoa.
- Huolehditaan nuorisotyön palveluiden tasapuolisesta saavutettavuudesta.
- Toimeenpannaan kansallisesti EU:n nuorisostrategiaa (2010–2018) ja sen työohjelmaa. Käynnistetään Suomen EU-puheenjohtajuuskauden valmistelut.
- Huolehditaan Suomen Pohjoismaiden ministerineuvoston lapsi- ja nuorisoyhteistyökomitean (NORDBUK) puheenjohtajuudesta vuonna 2016.

Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö

Perussuunnitelma

Avustetaan nuorten työpajatoimintaa ja etsivää nuorisotyötä. Tavoitteena on nuorten sosiaalinen vahvistaminen. Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö ovat olleet keskeinen osa nuorisotakuun toimeenpanoa.

Kehusehdotus

Varmistetaan etsivän nuorisotyön palvelujen saatavuus koko maassa.

Vahvistetaan nuorten työpajatoimintaa, koska koko maahan laajentunut etsivä nuorisotyö ohjaa työpajatoimintaan aikaisempaa enemmän niitä nuoria, jotka ovat yhteiskunnan palvelujen ulkopuolella.

Saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoiminta

Perussuunnitelma

Tuetaan Inarin saamen, koltansaamen ja pohjoissaamen kulttuuri- ja kielipesätoimintaa. Tavoitteena on näiden kielten elvyttäminen.

Kehysehdotus

Lisätään kulttuuri- ja kielipesätoimintaa kolmen saamenkielen elvyttämiseksi. Laajennetaan toimintaa saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelle, jossa pääosa saamelaislapsista ja -nuorista nykyisin asuu.

Liite 1

Toiminta- ja taloussuunnitelma 2016–2019: Peruslaskelma

(1 000 €)	2016 TTS	2017 TTS	2018 TTS	2019 TTS
Perussuunnitelma yhteensä	6 944 542	6 986 975	6 818 683	6 792 437
01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	227 847	227 410	226 827	226 827
10. Yleissivistävä koulutus	814 368	804 975	804 587	804 587
20. Ammatillinen koulutus	511 039	474 599	474 560	474 560
30. Aikuiskoulutus	489 869	406 839	396 752	391 704
40. Korkeakouluopetus ja tutkimus	3 272 661	3 448 961	3 307 000	3 296 649
70. Opintotuki	951 446	959 393	944 187	936 857
80. Taide ja kulttuuri	462 110	447 604	445 511	439 946
90. Liikuntatoimi	148 179	149 654	151 173	152 679
91. Nuorisotyö	67 023	67 540	68 086	68 628

Toiminta- ja taloussuunnitelma 2016–2019: Kehysehdotus

(1 000 €)	2016 TTS	2017 TTS	2018 TTS	2019 TTS
Kehysehdotus yhteensä	7 164 610	7 287 979	7 098 999	7 046 981
01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	234 348	236 270	238 342	237 745
10. Yleissivistävä koulutus	895 800	916 407	916 019	901 019
20. Ammatillinen koulutus	551 546	514 886	484 847	474 947
30. Aikuiskoulutus	502 369	436 839	426 752	421 704
40. Korkeakouluopetus ja tutkimus	3 298 872	3 486 769	3 352 665	3 341 239
70. Opintotuki	975 586	1 002 133	986 927	979 597
80. Taide ja kulttuuri	483 110	469 704	466 411	461 646
90. Liikuntatoimi	148 179	149 654	151 173	152 679
91. Nuorisotyö	74 800	75 317	75 863	76 405

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la culture

ISBN 978-952-263-329-3 (PDF)

ISSN-L 1799-0343

ISSN 1799-0351 (PDF)

Helsinki 2015